

A ius qui nocte aggrediatur pruritus: ita ut virtus non solum ob irritationē, verum quoque & propter vigilias exoluatur. Præterea inquit, Vel in hypochondrijs qualia scribentur signa. Nam & ipsa dādā vel nō dādā commonstrabunt alimoniam. Fieri siquidem potest ut intelligatur vtrunq; sed alter, magis pro sermonum intelligentia. Nempe precipiens à ptissima abstinentum ante morbi maturationē, cum scilicet æger sufficere possit, adiecit, Nisi signum aliquod appauerit vel intestinis vacuatorium aut proricatorium, vel in hypochondrijs qualia scribent: tanq; hæc cremoris exhibitionem ante morbi maturitatem admoneant. Forte hypochondria dicit quæ vehementer exaruerunt, & squalida admodum existunt. Talia nempe contingunt & mortiferæ faciei, de qua in prognostico dixit, Naris acuta, oculi concaui, & collapsa tempora. Nempe is signorum concursus hypochondrium habet ita contractum, ut quempiam ex inexercitatis fallat, tanquam reuulsum videatur. Verum contrahi vehementer ob siccitatem, & propter phlegmonem reuelli, idem s̄ nō sinit, quanq; exuperans corporis siccitas tensionem septo transuerso & hypochondrio pariat maiorem. Sed maxime animaduertas distingasq; à siccitate phlegmonem, q̄ sanatio non vna sit, oportet. Nempe qui hoc ipsum ob phlegmonem habent, tenuissimo egent victu: qui vero ob siccitatē, cōtrario, vbi sapiuscule pauculū exhibemus ptissanę cremorē.

B Fortis vigilia, potus cibosq; tum crudos tum incoctos reddit: uerum ea quæ in alia sit transmutatio, corpus dissoluit, excoctionemq; & capitis grauitatem parit.

Sæpius existimaui librum hūc in typis repetitum, post mortem Hippocratis esse publicatum. Non secus etenim quàm hoc pacto facta esse videtur inordinata sermonum compositio. Nam q̄ ab Hippocrate inueniebantur exempla: hæc in libro ad fidem vniuersalem scripta sunt, alia quidem in facie, alia i tergo. Neq; enim vnicuiq; tum adscripto tum addito suum assignare ordinem potuit. Ergo quod ab Hippocrate impræsentiarum dicitur, id manifeste tum incompositum, tum inordinatum existit. Neq; enim hoc in loco ascribendæ rei huius occasio fuit, sed certe paulo ante, cum de ea quæ præter consuetudinem ad contrarium fit mutatione exempla scripsit. Nempe illis adscribi debuit. Quæ etenim ad vigiliam insueta sit mutatio, crudiores tum cibos tum potus efficit. Ad somnum vero multum, eumq; studio quodam accersitum, segnitiam corporis & capitis grauitatem. Si enim dixit ἐφθέρωσα, id est excoctionem, & dissolutionem, & capitis grauitatem, verbo vno coniunctam comprehensamq; manifestat roboris exolutionem. Commonstrat autem & nomen ἐφθέρωσις, id est excoctionis, quæ ob calidam humiditatem fit, non ob siccitatē. Nempe vigilia per halitum digerere & siccare, nō quæ in imo sunt coquere nata est: somnus vero humectare, spiritumq; & effluuia cohibere. Non igitur absq; ratione in eorum qui plurimū præter consuetudinem dormiunt, corpore halitiosa redundant excrementa: atque ob eam rem tota ipsorum constitutio excoctis similiter exoluta redditur.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS

DE VICTVS RATIONE IN

MORBIS ACVTIS COMMENTARIVS

TERTIVS.

ARGVMENTVM.

Exponit uini, mulsæ, oxymelitis, aquæ, & balneorum facultatem.

DE VINO.

D



Vibus autem uinum dulce uinosumq; & album & nigrum, melicratumq;, & aqua, & oxymeli insigniantur, in morbis acutis: distinguere oportet.

Non incomposite solum inordinateq;, verum quoque & diminute vinorū catalogum fecit. Est siquidem vna ipsorum differentia in colore, Alteram qualitas in gustatu facit, Tertia consistentiam respicit, Quartam odor progignit, Et quinta in virtute reperitur. Quæ ergo in colore est, ea albū, nigrum, fuluū, & flauum, & rubrum dicitur. Verum cum & alia quæ medium obtineant sint differentia, sanè ut in colore, sic in virtute permixta reperiuntur. Quæ autem ex vinorum gustatu est differentia, ea in dulce & austerum diuiditur: & ex his medium, tum quod nullam quæ manifesta sit habet qualitatem, tum quod ex vtraq; constat qualitate, præterea & in id quod acre appellatur. Verum quæ in consistentia reperitur differentia, in aquosum secatur & tenue & in valde crassum, & in horū mediū, atq; in ea quæ mediū hoc & extrema interiacent. At s̄m eā quæ in odore est, alia qd̄ boni odoris sunt, alia vero nō boni odoris existunt, sed ferientē qd̄ & insuauē naeta sunt

sunt qualitatem, alia nullo pacto odorem habent, sed sunt aquæ instar inodora. Differentia vero in facultate est, ob quam aliud quidem potens, aliud vero imbecillum, aliud medium, atque aliud quod medium hoc & extrema interiacer. Vinum potens vehemēter celeriterque corpus calfacit, caputque ferit: Imbecillum contrario agit modo. Quæ vero medium obtinent, nota euadunt si ab extremis distinguantur. Potens vinolum appellatur, imbecillum aquosum. Nempe in quo vinum aquam euincit, id cum in aliquo vehementissimum esse videbimus, iure vinosum appellabimus: Sicuti & contrarium, aquosum, quod aquæ maxime in omnibus simile existit tenuitate scilicet, & colore, & odoris carentia, & non manifesta calfactione. Hæc igitur in vinis secundum propriam naturam reperiuntur differentia. Sunt qui his adijciant eam quæ ex tempore desumitur differentiam, qua, vetusta quædam sint admodum, alia recentia, & alia quæ in medio horum consistant. Sed quod differentia huiusmodi eorum sint quæ extrinsecus accidunt, palam est. Nempe quatenus tempore aciora & calidiora fiunt vina, atque vna cum his tum colorem, tum substantiam, tum odorem mutant: eatenus differentiam aliquam in vinis tempus facere videtur. Quod si nihil horum immutetur, neque ab aliquo vinum vetus dicitur, neque recens. Immo neque nunc ita dicuntur tanquam vini ipsius annis opus prima ratione habentes, sed tanquam simul cum annis facultatem commonstrantes. Non enim ob tempus vina vel iuuant vel lædunt, sed ex propriarum differentiarum mutatione id habent. Ergo cum de vinorum agimus differentiis, temporis mentionem facimus per accidens, & non proprie, neque primum. Ceterum inter proprias vinorum differentias quædam iuuant læduntque propria ratione, alia non per se proprieque, sed per accidens: Dulcedo quidem & austeritas propria ratione, sic tum potentia, tum imbecillitas, tum tenuitas, tum crassities: Sed differentia quæ tum colorem, tum odorem desumuntur, non primum sed per accidens: quoniam vinorum hæc quidem & aquosa & alba & fulua & nigra, alia aquosa & inodora ut aqua, vel instar aromatis vnguentique benevolentia. Si igitur vinorum hæc sint differentie, quæ & secundum propriam virtutem & per accidens numerentur, iam tibi constat de eo tum ordinis tum numeri qui in præfenti dictione sit defectus. At si in sequentibus omnium quæ commodæ sunt, differentiarum meminisse Hippocrates videtur, veniam inter exponendum defectus dabimus.

Vinum dulce vinoso minus caput grauat, minusque mentem ferit: atque quouis alio facilius per intestina descendit, lienem tamen iecurque tumefacit: picrocholisque nullo pacto est idoneum. Nempe his sitim facit, superiusque intestinum inflat, non tamen inferiori pro flatu ratione est inimicum, etsi non admodum penetret qui à dulci uino est flatu, sed diutius circa hypochondria moretur.

Vinum dulce secundum gustandi qualitatem nominatur, quæ & austerum & acre, ut aquosum prætermittamus, quod non omnino ab astringente degenerat, tamen si languidam penitus exolutamque habeat astringendi qualitatem. Nam si aquæ comparaueris, percipies manifeste ex ea comparatione gustum huiusmodi vinorum, eorum esse quæ modicam nata sunt astringentia. Aquosum autem vinum appellant homines, quod aquæ tum colorem tum substantiam simile est. Perspicuum siquidem ut aqua, splendidum & purum, & substantia tenuis videtur. Protinus autem & facultate aquæ simile existit, neque imbecillum caput feriens, neque infirmos nervos, quando ne quidem manifeste calfacit. Sed de vino hoc rursus tractabitur. Dulce igitur vinum hoc quidem modo ab ea quæ in gustu reperitur qualitate est nominatum, sed multis numeris ab aqua & colore & substantia recessit. Neque enim tenuis exquisitæ, neque album vidisti aliquando vinum dulce: sed plus minus dicitis recedit, & neutrum horum habet. Dulcia autem vina maxime sunt theracum & scybelites, crassa utraq; & nigra. Dulcia quoque & ea quæ in Mæonia sunt, therinum & caryinum tanto dicitis & crassitie & nigræ superiora, quanto dulcedine inferiora. Præterea quod hepsema & sireon à Græcis, & à Latinis sapa appellatum ex cocto musto conficitur, quo dulcius vino perficitur, eo & colore nigrius & substantia crassius apparet. Quarto autem de simplicium medicamentorum viribus dulcem omnem saporem à caliditate, quæ non immoderata & vehemens sit, fieri demonstrauimus, sicuti & acrem in vehementer calfacientibus. Acrimonia siquidem horum est inseparabilis. In usu vero vinum dulce mediocriter calfacere videtur, sitimque facit propter tum caliditatem tum crassitiam. Ita sanè & mustum quo diutius in igne versatur, eo tum crassius tum nigrius, tum dulcius euadit: quanquam supra modum coctum amaritudinem contrahat, quo modo & mel ipsum: quod quanquam omnium dulcissimum sit, longa tamen coctione amarum redditur. Sed, ut iam retuli, de qualitatibus omnibus gustabilibus in quarto de simplicium medicamentorum viribus est tractatum, atque hoc in loco ut in alijs sup. Hippocratis libros expositionibus non demonstrationes, sed conclusa tantummodo recenseo. Cum igitur vinum dulce viscus calfaciat, sitque, ut dictum est, substantia crassa, particulares ipsius facultates, quas oportum comonstrat, secundas qualitates consequuntur. Color siquidem sua ratione nullo pacto vel iuuare vel lædere potest. Ergo vinum huiusmodi pro substantiæ crassitie tarde meat, quapropter tatum abest ut ex obstructis partibus aliquid adimat, ut etiam obstructiones adaugeat. Atque ob id hepatis affecto maximum affert detrimentum, præfertimque vbi vel phlegmone vel scyrrhus ipsum occupauerit. Sed moderatius lædit, vbi vel ab humorum crassitie viscus oppilatur, vel propter

Apter imbecillitatem afficitur, vti in affectionibus quæ proprie hepaticæ nuncupantur. Post hepaticam à vinis crassis legitur: Non tamen pulmo, cum bronchia crassa habent humorem. Nempe in hepate ex amplis portæ valis ad angusta stricta; vasorum tum gibba tum lima proceditur extrema: per quæ eorum omnium quæ in corpus totum digeruntur transmeatio fit. At in pulmone contrario euenit modo. Nam per venas multas digesta confecta; in amplam bronchiorum & primo minorum irruunt capacitatem: atque ab his ad maiora excipiuntur, secum & crassos tolerantia humores, quibus non calidiora solum, verum quoque & tenuiora existunt. Scis autem pulmonem ipsum ab humoribus crassis viscosis; per tusses expurgari. Nam qui aquosi sunt, & exquisite tenues, aerem qui tussiendo extra mittitur, circumfluunt. Aer etenim tanquam manus quædam existit, quæ sursum crassos humores secum ferat. Sed crassitiam humorum talem esse oportet, vt ab aere sursum ferri possit, & non vt lutum bronchijs illitum esse & infarctam. Ob id sanè viscosos humores tusses non expurgant. Nempe manent & interna visci instar occupant bronchia. Ergo quæ ad educationem eorum qui in pulmone continentur crassorum humorum futura sunt idonea medicamenta, moderatam humiditatem habere debent. Quod si viscosi humores fuerint: non humiditate solum est opus, verum quoque & ea quæ ab acidis fiat succis deterfione.

B Ob eam rem melicratum quidem ad crassorum humorum expuitionem est conuenientissimum, oxymeli vero ad viscosorum: Post melicratum pituitosa est, atque ab ea vinum dulce, si coctis iam tum peripneumonia tum pleuritide propinetur, amplius non vexatis inflammatione corporibus. Quod si vinum huiusmodi epotum sitim faciat, ad expuitionem minus idoneum redditur.

Vit. ca. & att. mica. 20.
cap. ult. s. 2. fol. 76

Verum, vt vno absoluam verbo, vinum dulce in acutis morbis ad expuitionem tum propter diuersas operationes, tum propter communem vinorum omnium rationem qua vires roborant, idoneum existit, & maxime ijs qui quæuis humida quæ tum in thorace tum in pulmone continentur, expuunt. Didicisti autem humida illa varia tum substantijs, tum qualitatibus, tum virtute esse in prognostico, vbi sputorum exposui differentias. Nullum sanè bonum aliud vinum huiusmodi habet febrientibus propinatum: Minus tamen vinoso quod vehementer calfacit, lædere poterit. Commodum præterea aliud nihil habet præter antedicta, nisi quod ventris permeationem modice iuuat. Ob id igitur Hippocrates vbi à minus lædentibus quæ multa sunt, doctrinæ exordium fecit, ad iuuamenta ipsorum, quæ pauca sunt, circa finem sermonis transit. Percurramus igitur quæ recenset, dictionem ipsius persequentes. Vinum dulce minus quam fortia potentia; mentem ferrire ait, id est minus deliria progignere. fortia siquidem vina vehementer calfacientia caput humoribus vaporibus; & caliditate replent. Vina igitur dulcia quo magis à vehementi caliditate absunt, eo minus cum caput grauant, tum mentem lædunt. Sed facilius per intestina descendere ait, & viscera tumefacere. i. viscerum tumores augere. Sed de his dixi paulo ante. Præterea dulce vinum non idoneum esse ait picrocholus, id est qui amarum bilem sibi acervant. Nempe medici

C *χολν*, id est bilem simpliciter & pallidam & flauam dicere consueverunt, *μελιανον* vero *χολν*, id est nigram bilem hoc toto appellare, & non *χολν*, id est bilem simpliciter. sed hæc quidem acida est: amara autem quæ flaua. Ob eas res picrocholos appellat Hippocrates, qui redundantem habent huiusmodi bilem. Permissa autem aquosis ichoribus & liquidissima & pallida videtur: Sola vero cum existit, & crassa & flaua est. Quæ autem huiusmodi bilem procreant, sunt calida & sicca temperamenta: ad cuius generationem idonei sunt & dulces omnes humores. Quo fit, vt omnium horum maxime mel bilescat, quod dulcissimum sit: deinde & dulcia vina. Non solum autem quod caliditas multa tales humores amarus reddit: propterea dulce vinum febrientibus, & præsertim vbi calidi & sicci temperatura fuerint, idoneum non est: verum quoque & quod crassa sint huiusmodi vina, neque per vrinas velociter descendunt, neque cito dissoluntur transpirentque. Quo fit, vt biliosos humores neque secum agant, neque excernant. Solis ergo his vnum inest bonum, quod ventrem emolliant, quod si non fecerint, omni pacto nocent. Præterea & siticulosa sunt, hæc re quod facile bilescent, cõmonstrantia. Flatuosum quoque vinum huiusmodi esse asserit. Nempe incalescentes crassi humores flatum sibi similem generant, tum vaporosum, tum crassum. Quod autem tale est, inflationes parit. Quapropter ex tenuibus vinis non prodit flatus, quanquam interdum quippiam generetur, quod & tenuium sit partium & aeriosum, non nebulosum vaporosumque. Cæterum dulce vinum inferioribus intestinis non esse inimicum ait, quanquam tarde meet qui ab ipso est flatus: moreturque circa hypochondrium. Ea autem occasio est, ob quam non admodum turbet inferiora intestina, quia circa hypochondrium moretur, donec perfecte coctus & tenuatus fuerit: quod si semel coctus fuerit, commeabiliorem tenuiorumque partium habebit naturam. Quæ igitur ratione à supernis ad infernas expellitur partes, eadem ab infernis extra mittitur.

D

3 *Vrinas siquidem hoc minus, quam vinosum album omnino mouet.*

Quodnam vocauit vinosum album, considerabimus. Nam antea vinosum vinum tum esse tum appellari diximus, quod iure optimo aquoso opponitur. Valenter igitur ipsum & calfacere, & caput replere, & delipientias procreare, & calorem febrilem augere est operæpretium. Sed vinum huiusmodi album non est, neque cum nouum existit, neque cum vetus, quædo ne quidem aliud quæpiam

piam antiquorum vinorum manet album, etsi quāmaxime circa initia tale fuerit. Immo semper fulvius redditur, & tādē flavum. Vīsus est ergo Hippocrates dixisse vinosum album austerū, quod neq; vrinas mouet: sed si tale crassum fuerit, circa hypochōdriū morat: si vero nō crassum, neq; multum moratur, vt nigrum: neq; albis simul et mediocriter austeris similiter ad vrinas descendit. Nempe vina hæc vrinas cient q̄ vtrāq; tarde per vrinas descendendi effugerūt proprietatem, tum eam quæ aquā est, quam ob frigiditatem nacta est, tum eam quam vinum nigrum propter crassitiam habet. Vinum siquidem album & austerum minime calidum inter vina existit, atq; ob id ijs quæ ad ventrē fiunt destillationibus idoneum. Non tamen abunde ciet vrinas hoc vinū. At forsā Hippocrates vino huic nigrum comparans, minus ciet vrinas ipsum ait.

Sputum autem alio efficacius educit quod dulce est.

Quodnam aliud dicit: vtrum ne præsens ad quod dulce comparans dixit, Vrinas siquidē hoc minus quā vinosum album omnino mouet. An non hoc solum, sed simpliciter omne id quod dulce non est: Cum ergo Hippocrates quantum ad dictionem hanc attinet obscurus sit, creditibilisq; sit ipsum nunc de vino albo sermonē intelligere, rursus & alia oritur ambiguitas, quidnam sit vinosum album, q̄ non valde manifestum sit. vtrum ne id quod vehementer calfacit: an qd̄ valde astringit: qd̄ ἄσπερον .i. acerbū Græci appellant, veluti qd̄ moderatius, austerū. Quoniam igitur pacto habeat quod in dictione est, ego impræsentiarum exponam. Sputum maxime omnium vinorum dulce educit, vbi non supra modū crassum fuerit, veluti & quoties nō vsque adeo ad fuluum secesserit, vt exoluta in eo sint tum crassities tum dulcedo. Præuū autē febris auxiliū est vinum fuluum, q̄ vehementer calidum sit. Verum post vinum dulce non admodum crassum ad eorum quæ in pulmone sunt educationem conueniens est aquosum vinum, virtutem scilicet roborans, & humores tum hūmectans tum madefaciens mediocriter. Quod cæteris vinis omnibus innocentiū febricitantibus exhibetur.

Et sanè quibus propinatum sitim facit, his minus quā vinum aliud educit, quibus vero sitim non facit, vino alio magis educit.

Vinum aliud nunc dixit, quod omnino siticulosum non est. Quare autem vinum siticulosum minus sputa educat, facile intelliges si quæ antedicta sunt ad memoriā reuocaueris. Nempe sitis his perseverat qui dulce vinum bibunt, q̄ febrilis calor in ipsis {tum morosior tum} maleficentior existat. Qui si talis fuerit, sputum siccatur, crassiusq; & viscosius reddit. Quod autem sputum huiusmodi difficulter educatur, verbis non est opus.

Vinum autem album vinosum iam plurima maximaq; parte laudatum quidem & culpatum in vini dulcis enarratione. Ad vesicam vero vino alio magis penetrat, vrinasq; prouocat, & perpetuo purgat, atque multa ad opem his morbis ferendam facit. Nempe etsi vino alio ad cætera inhabilius existat: verū tamen quæ in vesica ab eo fit purgatio liberat, si propinetur quale oportet. Bonæ hæc coniecturæ sunt de vino tum profectus, tum detrimenti, quas qui meliores sunt, non didicerunt.

De vino hoc in dulcis vini mentione diximus, postea quā vires ipsorum comparauit, perquisiuitq; dixi autem non paruum esse questionem si album simul & austerum vinum, album vinosum dixit, vel quod vehementer inter vina alba calfacit. Nempe ex vinis albis nullum valentius calfacere potest. Quod enim summe calidum est, id cōtinuo & flavum existit, veluti & quod ab ipso est fuluum: mox ab his rubrum, & deinde dulce. Album autem minus quidem his omnibus calfacit: sed differentias particulares aliaq; omnia pro pluris minorisq; ratione habet interualla. Quod autem vinum huiusmodi dulci facilius ad vesicam penetret, dictū antea. Sed ad alia dulci inhabilius esse ait, quæ sunt ventris subductio & educatio sputorum, bonas autem has ait coniecturas esse, id est notas facultatis vinorum.

Fuluo autem vino & nigro austero in morbis huiusmodi ad hæc uteris, si neque grauitas capitis fuerit, neque mentis concussio, neque sicuti uia concludatur, neque teneatur urina: excrementa autem & humentiora & ramentosa magis fuerint. In his autem ex albo migrandum: & ijs quæ his similia existunt.

Dulce quidem vinum continuo & nigrum existit: non tamen nigrum omne continuo & dulce. Nam ex his quædam austera sunt, qualia apud nos in Asia prope Pergamum in Perperine & Aegis. Quod autem in Cilicia est Albates austerum simul & dulce existit, qualitatibus constans contrarijs, quo fit vt prauum sit, quia neq; distribuatur, neq; descendat, sed plus iusto in ventre permaneat superiore, atq; ipsum inflet. At quod citra dulcedinem nigrum austerum est, id ventri vtile existit, quando vel plura iusto descendunt vel ramentosa. tunc enim est idoneum sicuti & vinum album austerum, & quæcunq; alia astringentia. In eum vsus & fuluum vinum prodesse ait, non omnino simpliciter fuluum affirmans: sed fuluum austerū. Nam de vtriusq; te intelligere oportet quod in principio dictionis existit, qua dicitur, Fuluo autem vino & nigro austero, in morbis huiusmodi ad hæc uteris. Duplex siquidem fuluum, vt nigrum: aliud siquidem dulce, aliud

* ΑΥ. ὀστράκι
δουξ. i. aquosi
vini.

† In antiquis
nonnullis legi-
tur τῶν οὐκ
incident.

* κατὰ τὴν φύσιν
κρίσις.

H
C

* ΑΥ. Sybates

Vet. c. in. musk. cap. 9. F.
et s. t. san. in. cap. 5. A.

A ce, aliud austerum. Atq; cum tertium præter utrūq; existat ex vtriusq; qualitatis permistione cōstans, attamen quod vna est præditum qualitate, id colore vtroq; duplex existit. Caput autem & mentem fuluum magis ferit, q̄ & calidius nigro existat. febres quoque ratione eadem auget. his enim idonea sola ea sunt q̄ aquosa sunt. Non immerito igitur vinis austeris vtendum prohibuit siue ea colore fulua siue nigra fuerint, in capitis grauitatibus & mentis lēione, vbi nimirū febris ipsam pcusserit. atq; amplius in thoracis pulmonisq; ægritudinibus, in quibus sputū detinet, vna huiusmodi inhabilia esse ait, atq; cum vrinē supprimūtur, propter crassitiē videlicet & astringendi facultatem.

S Quod autem superiora quidem omnia, vesicamq; minus offendet, si dilutius fuerit: intestina vero iuuabit magis, si meracius, neminem latere debet.

Vinum meracius, vt dixit, intestinis magis conuenit. quo fit, vt non abs re iuuat ipsa astrictionis ratione, propter quam omnino iuuamentum habet. Verum huiusmodi astrictionem labefactat exolutiq; si aqua temperatum fuerit, atq; ob eam rem minus ipsa iuuat. Quo autē modo hæc iuuat magis astringendi ratione vbi meracius fuerit, sic thoracē caputq; magis offendit. hæc sunt sanè quæ manifestauit inquiring, Superiora quidem omnia lædit, lædit quoq; & corpora ea quibus per vrinas expurgari est opus. Nempe austerum vinum, excretiones omnes cohibet. De vniis hæc locutus Hippocrates, continuo ad melicratum transit, cæteris quidem ferè omnibus de vino demonstratis, at prætermissis vno quod non absoluit, & ego obiter percurram. q̄ scilicet febricitantibus maxime idoneum aquosum sit. Est autem vinum hoc album colore, substātia tenuē, nullam earum quæ cæteris vinis insunt habens qualitatem, neq; austeritatem, neq; astringentiā, neq; dulcedinem, neq; acrimoniā, neq; odorem. Nempe vino huic omnium soli vt tum aquæ tum vini mala effugeret, est datum. Prodeunt autem talia in vnaquaq; gente aliqua. In Italia imbecillum Sabinum, quod febricitantibus administrāt. In Asia Titacazeni & Tibiceni. Sed vini huius notas vbi intellexeris, talia facile in qualibet gente reperies, vbi & valde tenuia & aquosa producuntur vina. Reperi equidem talia in Cilicia, Phœnicia, Palesina, Scyro, & Creta. Immo vt retuli in regionibus vidi omnibus, & quod mirum magis sit, in Ægypto. Crassa siquidem vina & odora & valde fortia, in feruidis pro gignuntur regionibus: in Italia vero, & Bithynia, & Asia si multa producuntur aquosa, nihil mirum. Sed merito queret quispiam, quam ob rem Hippocrates in antecedente dictione peculiarem de his vinis prætermisit sermonem, cum febricitantibus quàm cætera omnia sint minus noxia. Neq; enim est dicendum, q̄ scilicet Hippocrates tale vinum ignoraret. Nempe post paulo cum de melicrato agit, hæc scribit, Cæterū vino albo tenui paucifero, & inodoro quodā modo fortius est, & quodam modo infirmius. Hęc ait Hippocrates vino albo tenui et paucifero, id est parum aquæ ferenti & inodoro melicratum cōparans. Vini igitur vinosi notas tum conspicue tum exacte recensens percurrēsq; quonam scilicet pacto tum caput tum mentem feriat, de aquoso ipsi contrario disciplinam sufficientem esse existimauit, cum aduersa contrariāq; ipsi inesse ratiocinari possumus.

* Tibinum

* Af. Cyro.
† Ex antiquis addendum, in quibus regionibus non facile gignuntur vina tenuia & aquosa.

DE MELICRATO.

9 Melicratum, id est mulsæ, per totum morbum in acutis epota parte plurima tum picrocholis, tum his quibus tumefacta sunt viscera (μεγαλοσπλάχνης vocant) minus quam non huiusmodi est idonea.

Oratio hæc Per totum morbum / ostendit Hippocratem de his intelligere morbis in quibus cremorem exhibere idoneum non esse demonstrauit prius q̄ ad morbi peruētum sit vigorem. Nam si æger acuta febre laboret, neq; tum in thorace tum in pulmone fuerit morbus, viresq; valuerint, & morbus quintum vltra diem sese prorogaturus non sit, aqua mulsæ sola epota abunde ægro sufficere potest. Cæteris quidem omnibus in morbis huiusmodi est conuenientissima: sed picrocholis minus propitia existit. Nam in ipsis bilefcit, nisi prius vel intestina vel vesicam pertransierit. Quæ si pertransierit, non solum nihil lædit, verum quoq; & maxime iuuat. Nam secū biliosa deducit excrementa. hæc sanè cum ratione temperaturam quoq; ipsius demonstrauit. Nēpe in huiusmodi naturis: dilutior exhibita mulsæ confert. Neq; enim hoc pacto siticulosa existit, neq; bilem generat. Vt autem picrocholis ita megalosplāchnis haudquaquam idoneam esse ait. Megalosplāchnos nunc dixit non eos quibus magna ex natura ipsa sunt viscera, sed quibus ea ex affectu aliquo intumuerūt, siue scirrhum, siue phlegmonem, siue œdema nata sunt. Mala siquidē in his q̄ cito pertransire viscera ipsa non possit, & facile bilefcit, p̄sertimq; in phlegmonis pp̄ caloris magnitudinem: in cæteris autē qui p̄ter naturā sunt tumoribus, minus detrimētū affert.

10 Porro & siticulosa minus q̄ dulce vinum existit. Nempe & pulmonem mollit, & sputum mediocriter educit, & tussē mitigat. Habet etenim vim quandam exterendi, quæ plus quam mediocriter viscosum facit sputum.

Quam ob causam aqua mulsæ minus q̄ vinum dulce siticulosa sit, dixi antea, cum vtraq; quatenus dulcia sunt, eatenus facile bilefcere demonstrarem. Verum q̄ tenuior penetrantiorq; vt oīa subeat

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

subeat, existit, ea ratione minus vino dulci est siticulosa. Quo fit, ut si aliquando plusculò tempo-
 re in ventre manserit, tunc vino dulci non minus siticulosa reddetur. quod rarerè contingit.
 Aqua vero mullà, vino dulci citius ventrem intestinaq; omnia penetrat: nec secus hepar adu-
 tum renes tum vesicam non rarerè quidem, sed perpetuo. Ob hæc igitur vino dulci minus siti-
 culosa existit. Hippocrates idem quãq; non ita, sed modo alio dixit, mullæ virtutem ex ijs quæ in
 pulmone facit demonstrans. Nempe q; hæc nõ efficeret, nisi vias meatusq; ipsius penetraret ab-
 stergeretq; palam omnibus existit. Præterea sputum educere nõ simpliciter dixit, sed hoc aduer-
 bium, mediocriter, adscripsit. Neq; enim valèter educit ut oxymeli, sed mitigat: quo oxymeli pri-
 uatur. Nempe oxymeli tusles incitat, tũ irritans tum asperans, quatenus scilicet vehementer de-
 tergit. Mullà vero, & præsertim aquosa dilutaq; deterforia quæ minima sit, participat facultate.
 Vocatur autem huiusmodi facultas σμηκτική, à qua & nunc Hippocrates nomen fecit σμηκτώ-
 δες, de mullà ita scribens, ἔχει γὰρ σμηκτώδεις τὴν, id est habet etenim vim quandam exterens
 di detergendiq;. Mediocri autem participare ipsam facultate huiusmodi ostendit adijciens voca-
 bulo huic σμηκτώδεις, vocabulum hoc τὴν. Nempe quibusvis adijciatur, paucitatem indicat. Er-
 go quod mullæ parum abstergit, non quòd abstergens ob id impotens infirmumq;: sed q; pau-
 cum. Ad glutinosum siquidem sputum, medicamentum vehemèter abstergere oportet, qd' glu-
 tinosum eum, qui in bronchijs pulmonis cõtinetur detergere possit humorem. Quòd si talis q-
 spiam in thoracis pulmonisq; medio acervatus fuerit, iam & maior ut probe spuatur, tum incio-
 riæ tum deterforiæ virtutis est necessitas: quæ id à succingente costas membrana detergat, disse-
 cet, & tenuet. Nam fieri non potest, ut talis humor aliter per membranam, quæ viscus ambit,
 ad pulmonis bronchia transferatur. Non igitur bene est vsus dictione Hippocrates cũ huic ora-
 tionĩ, Habet enim vim quandam exterens, eam quæ sequitur adiecit: Quæ plus quàm mediocri-
 ter καταγλισχρύνει, id est viscosum reddit sputum. Nam melius dixisset, Habet enim vim quan-
 dam exterens di detergendiq; quæ exigua sit, & quæ se penumero viscosum fieri sputũ finit. Non
 enim ob mullam glutinosum fieri sputum contingit, cum id sanè sputo huiusmodi propriũ inest.
 Mullà igitur nil iuuat: sed excrementi naturã talẽ permanere finit. quapropter melius dixisset ni-
 hil glutinosum sputum iuuari, & non tale à mullà fieri. Nã hoc verbum καταγλισχρύνειν quod
 ab Hippocrate dicitur, sputum à mullà tale fieri, cum emphasi significat.

Ciet autem et urinas abunde mullà, nisi ex visceribus aliquod prohibuerit.

Mullam ante, quòd vias omnes quæ ventrem renesq; interiacet facile penetret, ciere urinas
 dixi, atq; vbi iecur male afficitur, vsui haudquaquam conuenire demonstravi. Lienĩ præterea si
 phlegmone obsideatur molesta est: atq; multo magis intestinis ventriq;. Nam cito ignescens ob
 phlegmones caliditatem in bilem conuertitur. Melle siquidem ob dulcedinem delectantur tum
 viscera tum venter. quo fit, ut tum citius tum raptim magis eliciant. Melli quoq; & dulcia alia idẽ
 habere quis dixerit, atq; ideo ut ad ventrem, ita ad viscera accommodari. Venter autem his oble-
 ctari videtur. Nempe vbi ea deglutiuit, manifeste quodã modo ab assumptis delectatur, veluti
 è contrario ab asperantibus amarissq; offenditur: neq; solum cum assumuntur, verum quoque &
 vbi assumpta sunt, ad aliquod vsq; tempus. Quo fit, ut nemo ea nisi interdum vice medicamenti,
 ut ob collectos præter naturam in ventre humores, ingerat. vbi enim secundum naturã habue-
 rit, iniucunda ipsi talia omnia sunt: iucũda autem sola quæ dulcia existunt. Sanè in appellato gut-
 ture maxima ex deuoratis dulcibus exoritur voluptas, corpore scilicet loci illius peculiare quip-
 piam cum succo huiusmodi habente. Corpus autem hoc facit ventriculi interna tunica ut & ea
 quæ linguam ambit. Verum in lingua euidentissimam habet dulcedinis sensationem: in guttũre au-
 tem voluptatis. Sensio vero manifesta continuo efficitur & in ventris ore quod dulcibus assum-
 ptis delectatur, modo animans secundum naturam habuerit. Viscera igitur hoc pacto dulci gau-
 dere succo, plurimumq; ipsius celeriter euocantia cũ valent, frui, aliq;: cũ vero febriunt & phleg-
 mone obsidentur, in id quod biliosum est, dulcem succum conuertere par est. Videntur igitur q;
 σνκωτά, id est ficata, ex carycarum esu appellatur, tum maxima tum suauissima esse, iecinore ipso
 ut liquet ex dulcium esu alimentum vberius accipiente. Verum in phlegmonis, febribusq; rerũ
 huiusmodi ingestio non in probam alimoniam, sed in bilis generationem demigrat: febrilis sig-
 dem calor exuperat: natiuus autem deficit, qui bene temperatus erat.

Biliosa quoq; alui deijcit magis: interdum quidem bona, sed interdum q; decet redundantiã spumantiora. quod
 biliosis magis et his quibus tuenefacta sunt viscera contingit.

Reuocare ad memoriam oportet dictionem ante enunciatam: i qua mullam vino dulci com-
 parans dicebat, Porrò & siticulosa minus quàm dulce vinum existit. Nam & hoc loco mullam
 eandem ad vinum dulce comparans biliosa alui excrementa deijcere magis pronunciauit. Nem-
 pe & biliosa deijcere vinum dulce potest, Verum mullà, biliosa interdum quæ bona sunt sub-
 ducit, interdum & vitiosa, quæ syncere admodum biliosa existunt, bilem. s. vel igneam, vel flauã
 habetia crassamq;. Bilis igitur ea spumam accipit sæpius quidem ratione ea qua in ijs quæ vehe-
 menter

vict. 3. t. Alim. cap. 12.

A menter igne calfiunt, spuma exurgit, sæpenumero autem & in ijs quæ à flatu agitantur humidis. Horum primum caliditatis exuperantis nota est: Secundum vero instrumentorum angustiam, & flatuosi spiritus interclusi, viamq; haudquaquam liberam habentis agitationem denotat. Biliosa autem huiusmodi maxima ex parte subducuntur in his febribus quæ liquefaciunt, quibus fermè omnium aduersissimam, nocentissimamq; est mulsæ potio, veluti & modo contrario potio aquæ frigida iuuantissima. Excrementum huiusmodi à mulsâ magis generari ijs qui natura biliosi, id est imoderate calidi existunt, atq; in his morbis quibus viscus aliquod phlegmone infestatur. Commune siquidem hoc nomen peculiare nunc factum est eorum quæ inflâ mâtur. Neq; enim propter scirrhum vel œdema febris incenditur. Ergo quòd in acutis morbis de quibus agit Hippocrates, vbi tumor in visceribus fuerit, phlegmone symptoma sit, nõ cœdematis vel scirrhi, constat omnibus. Hos autem nunc *μεγαλοσπυγγωνες* appellauit, & quasi viscerofos dixeris. }
 13

Mulsâ præterea quæ diluitor est, sputum educit magis, pulmonemq; lenit. Meracior vero spumosa excrementa atque plus quàm conuenit valde biliosa calidioraq; q̄ diluitor agit magis.

B Mel in acutis morbis bilefcere, atq; ob id nobis asferre molestiam antea dixi. Aquâ præterea tarde penetrare, atq; in hypochondrijs diutius morari, atque ob eas res fugiendam. At quòd ex vtriusq; mistum sit, conueniens redditur quando ea constat temperatura, qua aquæ plurimæ tantum mellis permistum fuerit, vt viam aquæ paret, & ad distributionem agat. Nempe his ita temperatis, urinæ facilius penetrabunt, ocyusq; sputum educetur. Quòd si mellis plurimum admistum fuerit, sitim facit, & viscosum reddit sputum. Atque ob eas res aquosior mulsâ tum ad sputi educationem, tum ad penetrationem vrinarum idonea magis existit: meracior vero ad vëtris deiectiones. Nempe quanto magis proritabit, tanto magis & velocius subducat. Clysteribus ergo infusa quo meracior, eo magis excretoria reddetur. Causaq; erit deiectionum, tum earum quæ *κατακορέως*, id est *ικανός*, hoc est valde biliosa existunt, tum spumofarum. Talia siquidem trahere magis potest quia intestina tum mordet, tum deterget. Adde q̄ & in bilem flauam transiēs ea occasione biliosorum excrementorum copiam simul adauget, quo fit vt ipsius vsum non laudet Hippocrates. Declarat autem ex horū verborum adiectione: *καὶ μᾶλλον τῆ κραι κατακορέως χολιδ' εα. i.* atq; plus q̄ conuenit valde biliosa. Nam *μᾶλλον τῆ κραι* dicere consuevit pro *μᾶλλον τοῦ προσκικοντος. i.* plus quàm conuenit. Spumofas item deiectiones & in prognostico damnauit.

lib. 2. 20.

C *Εκατακορέως. i. ἀκράτως*, hoc est sincere biliosa praua sunt. Neque enim *κατακορέως*, neq; *ἀκράτως*, sed mediocriter talia esse oportet. Horum igitur non immemor, cum vel ex mulsâ epota vel absque ipsâ quis spumosa simul & sincere biliosa deiecerit, febrem sciueris esse quæ liquefaciat, atq; ob id ab vsu mulsæ abstineto, atq; in pristina cremorem deuenito, signum quodpiam coctionis morbi quantumuis momentaneum ex vrinis obseruans, Nam si tunc frigidam dederis, maximo eris præsidio.

Vit. 2. p. 1. c. 11. 8

14 Deiectiones autem huiusmodi habent quidem & alias quæ graues sunt offensas, Neque enim hypochondriorum extinguunt ardorem, sed excitant. Inquietationemq; & iactationem membrorum faciunt. Intestina etiam sedemq; exulcerant.

Consuevit Hippocrates *βλάβας*, id est offensas, *σινει* dicere, vt in libris de fracturis & articulis est demonstratum. Nã *σινει* Iones dicunt pro *βλάπτειν* id est lædere. Immo & *βλαβερά* id est nocua *σινει μορα* sæpenumero appellauit. Graues igitur offensas habent (inquit) præfatæ deiectiones, id est pure biliosa simul & spumosa. Cõsuevit autem Hippocrates inter signa notatq; vocibus vti, tum causarum, tum quæ læduntur corporum. Deiectiones ergo huiusmodi significare commodius dixisset, sed habere dixit, quanquam corpora affecta læsiones habeant, causæ faciant, & signa indicent. Sed quænam sint quæ à dictis proueniunt deiectionibus offensæ, ab Hippocrate audi inquitente, Neq; enim hypochondriorum extinguunt ardorem: sed excitant. Hoc autem ideo dixit, quoniam sæpius biliosorum deiectione hypochondriorum feruorem protinus extinguit.

Quare in malignis maleficisq; biliosis adiecit, quòd talia excernentibus ipsis non extinguuntur, sed omnino vice versa crescunt augenturq;. Neq; ardor hypochondriorum sedatur, quin potius vehementior red datur. Adde quòd *ἰπταζοντα*, id est *ἀσυν* & *δυσφορίαν* habent, id est implacidi inquietiq; fiunt. Deiectiones siquidem huiusmodi flammantis in hypochondrijs ipsis affectionis symptomata existunt, atq; in istis rametofam parit acrimonia affectionem. Sanè affectionis huius quæ sincere biliosa sunt, causæ existunt: eius vero quæ in hypochondrijs existit, signa. Verum Hippocrates vt dixi vocabulis causas indicantibus inter signa vti consuevit.

vit. 2. lib. 2. com. 22. E. F

15 Sed bonum auxilia scribentur.

Quòd morborum singulorū remedia se scripturū dixerit, vt antea exposuit: sic & hoc in loco non minus. Verū si & q̄ libro huic post sermonem de balneis adiecta sunt, digna Hippocrate existant, & q̄ in libris de morbis vel de affectionibus scripta sunt, ea inter exponendū cõsiderabimus

Qui

Qui ergo in morbis huiusmodi relictis foribitionibus mulsæ portionis alterius uice utetur, is ut multa feliciter con- **B**
 quetur: sic et nequaquam præter animi sententiam succedent multa. Verum quibus danda sit, & quibus non, & quã **16**
 ob causam, iam magna ex parte est dictum.

Significauit & nunc manifestissime ad morbi usque iudicationem sola uti mulsæ consulens. Ne- **E**
 pe in solis quæ colliquefaciunt morbis, vel in quibus hominum virtus ad morbi usque iudicatio-
 nem sufficere non possit, ad ptissanæ cremorem perueniemus. In alijs vero solam exhibere mul-
 sam est commodius.

Damnata autem propterea ab hominibus est mulsæ, quæ bibentes ad ultimum imbecillitatis agat, atque ob id citam **17**
 afferre mortem sit creditum. Verum id ob languentes ipsos dictum fuerit. Sunt enim qui sola utantur mulsæ, tanquam
 huiusmodi existat. *** ατοκαρτι-
 στωρας. i. ip-
 te in ediam to-
 lerantes**

Dicere summe à mulsæ imbecillitari, & mulsam nullo pacto nutrire, vel exigue, idem non est. **F**
 Quippe cum tria hæc inter se distent. Nam quæ vires imminuunt, ut sanguinis eruptio, deiectione
 superflua, sudor immodicus, & per accidens cibi abstinentia, summe imbecillitare dicuntur. At
 quæ nullo pacto nutriunt, ut aqua: ea virtutem neque summe imbecillitare neque roborare quispiã
 vere dixerit, nisi id aliquando per accidens contingat. Aqua siquidem non ut alimentum vires re-
 creat, sed bene ut medicamentum ad temperamentum symmetriam, quæ propter ipsius immoder-
 ationem imbecilla sunt, reducens. Tertio deinceps loco sunt quæ exigue nutriunt, quibus qui
 tantummodo utitur, tamen interire possit, non tamen tantæ vires imminuentibus, sed tanquam
 eas non quod satis sit roborantibus. Quo è genere est mulsæ. Nam si quis diebus quatuor cibo pri-
 uatus interire deberet, is mulsæ usu non quintum modo, verum quoque & sextum attingere pos-
 set. Sermonem hunc & de melle intelligas. Nempe mellis natura mulsam ipsam inter modice nu-
 trimenta facit. Nam humiditatem non modo Hippocrates: verum quoque & medicorum probatis-
 simi ferè omnes cibi vehiculum non cibum censuerunt. Hæc sanè eadem quæ nunc dicuntur, de
 mulsæ & melle scripsit non obscure Hippocrates in sequentibus.

Sed hoc ita non habet.

Non omnino siquidem verum est agròs ipsos propter mulsam mortem obire. Moriuntur **18**
 etenim & si aquam solam biberint: sed quæ exiguam corpori præstet alimoniam, ob id solum vitã
 seruare non sufficit. Quod etiam accidit ubi quis solius ptissanæ cremorem perpetuo forbeat. **G**

Sed mulsæ quæ aqua multo potentior est, sola epota, nisi aluum perturbet.

Indicare videtur per hanc vocem/potentior/quod & aqua aliquam nutritiã vim habeat. eue- **19**
 nit autem eo quod corporis ventriculi ariditas irrigatur, ut diu, qui aquam bibant, magis durent,
 quam qui nihil assumunt. Secure autem, nisi aluum perturbet, addidit, de mulsæ sermonem faciẽs,
 illos enim iure peius habere facit propter euacuationem, quibus aluum perturbat, simulque ver-
 bum id/perturbat/immoderatam significat excretionem & non mediocrem. Scire quidem oportet
 mulsam crudam aluum magis soluere, coctam autem bene, magis nutrire. Hoc autem obiter
 à te sit cognitum. Videamus autem quæ deinceps scribit vino mulsam comparans. *** In aliquibus
 cod. G. A. legi-
 tãtũ, corporis
 ariditas**

Ceterum uino albo tenui paucifero & inodoro, quodam modo fortior est, & quodam modo imbecillior. **20**

Sunt qui dictionem scribant sine hoc verbo/est hoc pacto, Ceterum uino albo tenui paucife- **H**
 ro & inodoro, quodam modo fortior & quodam modo imbecillior. Alij pro quodam modo le-
 gunt/interdum/ad hunc modum, Ceterum uino albo tenui paucifero & inodoro, interdum qui
 dem fortior, interdum autem & imbecillior. Sed ex omnibus vis est eadem atque idem intelle-
 ctus. Nam Hippocrates mulsam uino huiusmodi quadantenus fortior, & quadantenus imbe-
 cillior dicit. Feci autem mentionem vini huius in ea quam de uinis feci tractatione. Quod tan-
 quam nescientis vice functus Hippocrates subtrahit, sed nunc quædam manifestauit tum substã-
 tiam memoras, ex hoc verbo/tenui/tum virtutis imbecillitatem cum adiecit oligophoro, id est
 paucifero. Vocatur siquidem oligophorũ siue pauciferum, quod ut bibatur minima eget aqua
 mistione. Contrario autem modo polyphorum vel multiferum appellatur, quod ut bene tem-
 peretur, multam exigit aquam. Æquiualeuter dixeris, quod aquæ multum sustinere debeat ad tem-
 peratam mistionem. Quod vero pauciferum appellatur, id fractum imbecillumque & ad potum
 inutile redditur si multa dilueris aqua. Atqui quæ in uino hoc est carentia odoris, ea imbecillita-
 tis frigiditatisque efficacissima existit nota, quippe in hoc aquæ est assimilis: non secus quam fortis
 odor efficacissimum roboris signum. Vinum siquidem aquosum leuissimum illo ligno vitis habuit
 transmutationem: leuissimam quoque & elementi terre permistionem, ita ut aqua sit, quæ tum
 paulum terræ calidæque substantiæ assumpserit particeps ue fuerit, tum leuissima in horum com-
 munionem indiguerit confectione. Contrarium autem tum uino sum, tum multiferum, neque à leui
 confectione tale efficitur, utpote quod ab aqua longissimo recedat intervallo. Quæ de causa in-
 signem

Vit. c. 7. aph. com. 13.

17
* ατοκαρτι-
στωρας. i. ip-
te in ediam to-
lerantes

18
G
* ατοκαρτι-
στωρας

19

* In aliquibus
cod. G. A. legi-
tãtũ, corporis
ariditas

20

* ΑΥ. τέπετε

* ΑΥ. δ' υνός
ροσ. i. possit

A signem consecutum fuit tum caliditatem tum odorem.

21 Vini autem mellisq; meracitas si robor utriusq; contemplatus fueris, in signe recipit discrimen. Nam si duplam ut in mensuram ad mellis delinctam quis biberit, a solo nimirum melle ualidior longe reddetur, nisi uentrem turbauerit. Nempe multo plus stercoreis deicietur.

* In aliquibus antiq; cod. legitur ἀραγίς πορ. i. obscur.

Si mullæ & non mellis dixisset Hippocrates, manifestius enunciaisset. Nam de mullâ hucusq; egit, ipsamq; vino ex aqua diluto comparauit, nec ipsam per se: sed ut iusta fieret comparatio. Ob eas res sermonem suum ad mel uinumq; reuocauit. Sunt autem qui in huiusmodi comparationibus non reliquos modo uolentes: sed seipsum quoq; inuitos circumueniât fallantq;. Cæteri meraciora purioraq; experti non puris solis, sed quouismodo temperatis vires cõtribuunt. Non secus alij aquosiora experti ex illis de omnibus quoquo modo temperatis sententiã ferunt. Nõ ita tamen de rebus iudicium est faciendum. At si iustam facturum sis de ipsis comparatione, mullam ad eorum quæ bibuntur uinorum temperaturam in aquæ permissione, ita ex proportione existimabis, ut uinum nõ meracius & mullâ aquosior fuerit. Sed quoniam in mitione proportionẽ exacte seruare difficile est, ob id ad ea quæ uere immista & proprie pura appellant, transtulit sermonem Hippocrates, uino nullo pacto dilutum uel ipsum, comparans. Atq; duplum uini potum minus alere q̃ mellis simplum. Verum quoniam plura uinorum genera existunt, nõ quæ fortia sunt, caputq; feriunt, & desipientias creare possunt, in hoc exprompsit sermone: sed uinum imbecillum aquosumq;. Melq; ipsum huic comparans plus alere enunciauit. Cæterum cum uini duplo mel dimidium comparare uoluerit, nõ q̃ solum utrunq; per se & citra aquæ mitionem æger sumere debeat asseruit, sed si post utrunq; dimensum pro arbitrio ingerat, non minus utile est. Potest siquidem si res tulerit, mellis, cyathum unũ uel per se accipere, uel aquæ quantum uolet mistũ ingerere, atq; id quotidie bibere. Vel denuo uini cyathos duos diebus singulis ut uolet aqua temperatos. Tali siquidem experimẽto tum in plurimis similiter in cæteris habitibus hominibus, tum etiam in uino magis per idem tẽporis spatium cognosceat exquisita utriusq; facultas. Si, n. mel non ex natura proprietate uentrem turbat, qui melle utuntur, diebus pluribus abunde sufficiunt. Si ergo res ita habet, cur in principio orationis dixit Hippocrates? Cæterum uino albo tenui paucifero & inodoro interdum fortior & interdum imbecillior est mullâ. Non enim interdum fortior & interdum imbecillior, sed semper fortior secundum nuper dicta uidetur. Quoniam prius q̃ de comparatione iusta distinxisset docuissetq; citra distinctionem absoluto sermone, bene & secure dixit, Inueniet mullâ uino quadantenus fortior, & quadantenus imbecillior. Si enim temperamenti utriusq; analogiam quis non distinxerit, interdum quidem imbecillius uinum interdum & mullâ esse uidebitur. Verum si hæc distinxeris ut est dictũ, atq; eam quam mel in uentre facit turbationem contemplatus fueris: mullam ad nutriendũ ualidiorẽ semper deprehendes quam uinum proportionẽ dilutũ temperatumq;. Quod si & steracus quod ex mullâ ita moderatum excernitur, ut uirtutem non exsoluat, adnotaueris: tibi etiam magis ex mullâ copiosior uidebitur nutritio q̃ ex uino. Nam etsi duplum exeat steracus, laborans tamen pluribus ex diebus mullâ sufficiat: certe ad nutritionẽ mel uino, tum potentius tum ualidius uidetur.

B Mulsa tamen post pitissane sorbitionem epota ualde replet, inflat, & hypochondriorum uisceribus est inutilis. Sed si ante sorbitiones bibatur, non ut super epota lædit: sed inuat.

C De ordine ait Hippocrates quẽ in usu mullæ pitissanæq; quis optime seruare debeat. Verum, uino mullæ pitissanæq; edoctus exemplo uniuersalem hunc accipe sermonem. Nam perpetuo prius ingerenda sunt, quæ & facilius corrumpuntur, & quæ subducuntur magis: Posteriora uero contraria. Pitissana autem q̃ mullâ difficiliter corrumpitur: & descendit tardius. Si ergo mullâ primo sumpta fuerit, ex ea quædam pitissanæ ad deiectionem fit prouocatio. Verum si pitissana primum sumpta fuerit, subduci mullâ prohibetur: inflabit hypochondria: atq; tandem in bilem cõuerfa, pitissanæ detrimentum afferet.

22 Mulsa tamen post pitissane sorbitionem epota ualde replet, inflat, & hypochondriorum uisceribus est inutilis. Sed si ante sorbitiones bibatur, non ut super epota lædit: sed inuat.

De ordine ait Hippocrates quẽ in usu mullæ pitissanæq; quis optime seruare debeat. Verum, uino mullæ pitissanæq; edoctus exemplo uniuersalem hunc accipe sermonem. Nam perpetuo prius ingerenda sunt, quæ & facilius corrumpuntur, & quæ subducuntur magis: Posteriora uero contraria. Pitissana autem q̃ mullâ difficiliter corrumpitur: & descendit tardius. Si ergo mullâ primo sumpta fuerit, ex ea quædam pitissanæ ad deiectionem fit prouocatio. Verum si pitissana primum sumpta fuerit, subduci mullâ prohibetur: inflabit hypochondria: atq; tandem in bilem cõuerfa, pitissanæ detrimentum afferet.

23 Cocta autem mullâ, facie quidem cruda longe est melior. Splendida siquidẽ & tenuis & albâ & pellucida existit. Sed qua ab ea euariat uirtute non habeo. Neq; enim est suauior si mel bonum fuerit, imbecillior tamen & minus stercoreis habens. Quorum neutro ut aualeatur mullâ opus habet. Cocto tamen probissime utẽdum si mel uitiosum fuerit, impurum, nigrum, & mali odoris. Nempe coctura plurimam malignitatem turpitudinem tollit.

Tota dictione coctæ crudæq; mullæ differentias docet Hippocrates: sed nullam desiderat expositionem.

DE OXYMELITE.

24 Oxymeli uocatum potum, sepius quidem in his morbis commoditatem habere reperies. Nam spiritum educit, & faciem reddit spirationem.

Καλούμενον id est uocatum aut quod uocatur, & καλᾶδου, i. uocari, atq; his similia adijcere Hippocratem

Septima Classis,

rrrrrrr

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

pocratem non ignoras: interdum quidem quod hæc appellatio Græcis omnibus nullo pacto visita sit, interdum vero quod improprie dicatur, atque interdum quod artificiosum quippiam demonstret, ut *ἐπὶ τῶν κροταφίτων καὶ μαλακτικῶν μύων*, id est temporalibus & masticatorijs mufculis declarauimus. Sed quod artificiosum nihil indicet oxymelitis appellatio, constat omnibus. Appellationem igitur ex adiectione τοῦ καλουμένου vel damnauit, vel tanquam inusitatum indicauit. potest autem & virumque fecisse. Nam forsitan tunc primum in communem coepit usum: forsitan & vocem damnat tanquam ex solis aceto & melle constare medicamentum explanantem, vel tanquam mellis differentiam indicantem. quasi ita quispiam diceret. Mel autem acetumque tali sunt prædita facultate. Ergo de verbi huius καλουμένου adiectione nemo ignorat. quapropter ad id quod utile est descendamus. Non enim ex aceti mellisque mixtione tantum oxymelitis est compositio: verum ex mulla paulum aceti accipiente. Sed ut concoquatur melius est. Nempe virtus aceti ita coctura imminuitur, ut mulla quidem ab eo cui miscetur auxiliumumat, offensam autem non habeat. Auxilium autem in orationis exordio enunciauit, atque ab his enunciabit. Offensas vero adiectionis totius calcem adijciet. Dictum est igitur in exordio, Sputum siquidem educit, & facilem reddit spirationem. Quæ autem deinceps sunt, dictiones sicuti, ab eo discemus.

Tempora vero hæc habet,

καρπός id est tempora dixit, vel tempora quibus ex consuetudine vtendum sit, vel tempora quibus iuuare soleat. Nempe & in hoc significato *καρπός*, id est temporis appellatione interdum vti Hippocratem ostendi.

Quod valde acre existit, nihil mediocriter in ijs quæ non facile educitur sputis efficiet. Nam si *†* *quæ detinentur* educeret, gutturque lubricaret & ueluti *†* *gestientem redderet*, Pulmonem certe leniret, nempe ipsum molliret. Quæ si contingerent, maxime prodesset. Interdum uero accidit, cum valde acre fuerit, ut sputum non educat: sed viscosum red-
dat, afferatque detrimentum.

In quibus acri oxymelite vtendum sit, in his fieri aliquam ex eo offensam docet Hippocrates. Nempe in quibus nemo prorsus tali quod acre est medicamento vteretur, tales recensere offensas superfluum est. Neque enim simpliciter de acri oxymelite sermonem fecit, sed aduerbium hoc *καρπός*, id est valde, adiecit. quod *λαβὴν & σφύσσει* id est admodum, vehementerque, significat. Tale igitur oxymeli nihil mediocriter in crassis glutinosisque pulmonis sputis efficere conueuit, in quibus eo solo quispiam vtatur; sed ea vel secat, detergit, educitque: vel facere id non valens, exsiccat. Nempe vt huiusmodi medicamentum secandi vim habet, ita & exsiccandi, ytimum autem eo in crassis pulmonis sputis non tanquam exsiccante (nempe hoc pacto detrimentum afferret) sed tanquam incidente & detergente. Cum igitur hæc facere non valet, tum abest vt utilitati sit, vt etiam maxime noceat, sed quoniam neque secat, neque detergit, in sequentibus docebit. Volo autem impresentiarum de ea que in multis reperitur libris scriptura agere. Non enim per *σ*, secundam huius nois *μείσον*, id est mediocriter, syllabam: sed per *ζ*, scriptam inuenimus, vt dictio tota talis sit, *τὸ μὲν καρπός ἐστὶ οὐδ' ἐν ἀνείσων ποίσει*, id est, Quod valde acre existit, nihil insigne efficiet. Sed id falsum est. Nempe inferens magnum aliquam fieri ab eo iuuamentum ostendit, interdum & detrimentum. Quare perpetuo insigne quippiam facit, & nullo pacto leue paruumque. De quo autem est verum dicere quod perpetuo magnum vel malum vel bonum facit, de illo melius nihil mediocriter ab eo fieri, quispiam dixerit.

Potissimum autem ita afficiuntur qui maxime perniciose habentes neque tussire, neque quæ intus continentur excreta possunt.

Sputa crassa vehementer glutinari, nihilque ab exhibitio, quod acre sit, oxymelite iuuari autem his contingere qui maxime perniciose afficiuntur, id est quibus crudus supra modum existit morbus. Nempe hi nihil expuunt.

Cum hæc ita habuerint, vires hominis perpende. Nam si de eo speraueris, dabis.

Postea quam eos qui maxime perniciose ægrotant, ab acri oxymelite nihil iuuari prædixit, paucique ex ipsis adiuti liberentur, ob id & ipsius quod rarerent contingit, non tacuit auxiliū. Fit autem auxiliū huiusmodi ab acri supramodum oxymelite, cum ægri vires valent. Nempe si non valent, non iuuabit quod tale est oxymeli. Duorum siquidem alterum efficiet. Nam vel prorsus non secabit, sed quod glutinosum est glutinosius reddet: vel dissecabit, abstergetque. Verum subitam vniuersamque, tum educationem, tum vacuationem quam molietur, non sufferente natura, contingeret strangulari hominem.

Cum autem dare uolueris, perquam tepidum paulatimque & non affatim dabis.

Si æger ob sputorum tum crassitatem tum viscositatem nihil expuerit, virtusque valida fuerit, oxymeli dari iubet valde acre, paulatim, & *ἀκρωχλιασόν* quod est *ἀκρωχλιασόν*, id est perquam tepidum. Id autem calidi frigidique exacte est medium. Nam quod vehementem habeat facultatem

† Græce τὸ δὲ μέλι τὸ δὲ δὲ καμίν ἔχον τοῦ ἀδελ. Mel autem quod acidum est, tali est prædita facultate.

25

26
* δὲ δὲ acidum & sic vbiq; debet verti. τὰ γὰρ κίρνον τὰ διαπτερόσκη

G

27

H

28

29

30

tatem

A statem propterea copiose ipsum vno haustu offerre veretur. Pari modo & aestate frigidum por-
rigere, ut antea præcepit, ideo timet, quia tum pleuritides tum peripneumoniarum in quibus nihil
expuitur, cruda sunt. Coctioni autem perpetuo calidum opitulatur confertque; frigidum vero renititur
& aduersatur. Sed quam ob causam calidum etiam oxymeli deuitat Hippocrates? An ob morbi
malignitatem malumque morem, ne videlicet protinus ex tali potione cruda persistat affectio, ho-
minemque a calido oxymelite siticulosiorem fieri contingat, Nempe quod symptoma hoc viscosum
reddat sputum, exposuit, Tutius ergo mediocriter tepidum esse oxymeli arbitratur Hippocrates,
utpote qui calidi eam quæ succedere possit, frigidique de necessitate successuram fugiat læsionem.

30 • Quod autem parum acre est, os faucesque humectat, sputum educit, et sitim sedat, qua occasione hypochondrio vi-
sceribusque est beneuolium, mellisque inhibet noxas, Nempe quod in melle biliosum est, temperat castigatque.

Postea quæ de supra modum acri oxymelite sermonem absoluit, ad id quod mediocriter acre est
transiit, humectare ipsum os faucesque, & sputum educere, & sitim sedare in textura orationis ingens.
Nempe quod omnia quibus iuuari ægritudines natae sunt, habet, id eorum quæ nocere valent ob vim
temperaturæ nihil habet. Nam mullæ tamen aceti est admistum, ut quod in ipso biliosum sit, queat suffi-
cienter *κολάσαι*, id est *καθελεῖν* & *ταπεινώσαι*, id est castigare, inuertere, & suppressere. Nempe in
quarto de simplicium medicamentorum viribus, dulcem succum acri maxime potentia aduersari
monstrauimus. Cum itaque mullæ facultas cætera quidem omnia, quibus morbi huiusmodi opus ha-
bent, contineat, in vno autem duntaxat contraria, quæ scilicet supercalfacta ipsa bile sciat, migrationem
sanè huiusmodi permistio aceti cohibens, optimum efficit medicamentum. Nempe minime siti-
culosum erit, atque ob id sputa quæ non omnino crassa glutinosaque sunt, facile educet. has autem quæ
duo numero existunt operationes, consequitur partium oris fauciumque humectatio. Qua vero
occasione hoc facit, ea tum lieni tum hepatis maximam affert suauitatem, viscera innoxie expurgas.

31 Flatum præterea discutit, et urinas mouet.

De mediocriter acri oxymelite adhuc differens, hæc protulit. Nam in pulmonis thoracisque af-
fectibus plurimo est vsui, maximeque insignem habet patrocinatum ob metricam illam aquæ aceti
& mellis permistionem. Tale siquidem oxymeli spiritum crassum glutinosumque in hypochondrio
fecat: flatusque abruptus, vias omnes expurgat: atque ad urinas tum serosa tum biliosa agit excrementa.

32 Sed partem intestini inam reddit humentiosem, facitque ramenta.

C Eam quæ supra id quod secundum naturam est innascitur partibus humiditatem, *πλάσσει* Hip-
pocratem nominare neminem ex nobis præterit. hoc igitur efficere ait oxymeli. Nam quicquid
crassi glutinosique succi superius infarcitur, id abradit secaturque, atque tanquam ad excretionem subducit. fa-
cile item & hac facultate ab iecinore facit excrementorum educationes, ita ut collectis superioribus
cunctis humiditatibus in intestinis ipsis & potissimum in fernis, ob multitudinem quidem inna-
scatur ea quæ supra naturam est humiditas; ob qualitatem vero intestini abrasio. Nempe & oxy-
meli detergente præditum facultate, tandem abradet intestinum. Eiusdem quoque est facultatis
quod cum oxymelite descendit chylisum excrementum. Quapropter & sine oxymelite, si ali-
quando exuperauerit, intestinum abradet.

33 Interdum autem et in acutis morbis est inutile, et potissimum quod non flatum modo foras prodire uetet, uerum quoque
et reuerti faciat. Præterea et maxime vires frangit, et extremas infrigidat partes.

D In acutis interdum morbis abradit intestinum bonum non est. Nempe ea qua elici ramenta so-
lent affectio, partium quæ in superficie constant vlcera est. Quæ cum talis existat, ab irrum-
pentibus omnibus & præsertim mordentibus, molestiam recipit intestinum. Quod affectum nisi
protinus mordentia excreuerit, ad regionem superiorem, ea quæ irrumpunt, remittit. Quo fit, ut
ea occasione flatum etiam sursum recurrat. Naturalem siquidem functionem circūstringentem,
experimentemque sortita sunt intestina, ut in commentarijs de facultatibus naturalibus est demō-
stratum. Sed quæ irrumpunt a partibus quibus continentur reijci, velocitatis est opus. Cum igitur
superne motus exordium habet, quæ continentur, deorsum habent excretionem. Verum si mo-
tio inferne capit exordia, sursum feruntur. Quod sanè in habentibus secundum naturam vsu ve-
nire videtur. cum scilicet vniuersim raptimque subeunte ad inferna intestina bile continemus ex-
cretionem, aut propter aliquam quæ prompta sit negocij curam, quæ interpellari non possit, aut
quod non propè sit, quo venter exoneretur, locus. Nempe tunc recurrere sursumque ferri bilem ita
percipimus, ut non adhuc excerni possit. Sunt quibus ex huiusmodi bilis recursum stomachus
male habet: alijs caput repletur, & ob morsum dolet: alijs patiuntur vtrunque. Hoc igitur pacto quæ
ramenta habet intestinorum affectio, deorsum interdum excernit celeriter, agrorum molestiam
nequaquam sustinens. Interdum autem & a partibus inferioribus ad superiores, ubi quæ irrumpunt
non protinus ad sedem prodierint, sed is qui sedem circulariter ambit musculus, tum contra-
ctus, tum recti intestini extremum ipsum astringendo complexus, principium motionis obstrit

Septima Classis,

rrrrrr ij etorij

* In oibus an-
tiq; grecis le-
gitur *κολάσαι*, i.
biliosum, & ita
et habet vetus
trahatio.

* vetus inter-
pres legit, huius
virtutis,

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

Storia ex infernis partibus ad superiores fecerit. Ob eam igitur causam non flatus modo, verū **E**
& excrementum in huiusmodi affectionibus reuertitur. Contingit autem & vires offendi ob
eum qui in transitu ipso sequitur morsum. Nempe abra dentia, tamen si quod irrumpit breuissi-
mum habeat morsum, vehementer tamen infestant. Scimus autem dolorē omnem vires exsol-
uere euertereq; atq; ob id partes infrigidare extremas.

idem p. progr. com. 34

Et haec sola est quam nouerim oxymelitis noxa, quae scribi digna sit.

34

Oxymeli mediocriter temperatum, noxas omnes quae ex mulla, vino, & aqua emergunt, effu-
gisse paulo ante est demonstratum. Quod si aliquando nocuerit, solū nocet, q̄ abradat intestina:
idq; facit in ijs qui imbecillam habent facultatem, & pati idoneum intestinum.

Exiguam autem potionis huius nocte quidem & ieiuno ante sorbitionem dare expedit, quanquam & a sorbitione, **35**
modo longum intersit tempus, nihil uetet bibere.

Vbi facultatem quam habet percurrit, ad rationem temporis, quo maxime ipsum quis porri-
gere debeat, in praesenti peruenit. & potissimum, cū qui oxymelite uti debet, is sorbitionibus alar-
tur. Nēpe vbi quis nō sorbitionibus, sed potione sola regat, tempus in illis postea docet. Ait ergo **F**
in sorbitione ventibus illud duntaxat obseruandum tempus quo sorbitio ingeri debet. Pti-
sanae autem cremor sorbitio est: qui ut corpus alat roboretq; assumitur. Ad quae confert si
nutritionis tempore solus in ventre contineatur. Nēpe antea didicisti cibos multiplices & pra-
sertim facultate dissimiles magnam progignere in ventre turbationem. Ob eam igitur causam
non porrigendum oxymeli, nisi cremor concoctus fuerit. Qui si coctus fuerit, licet tum nocte
tum appetente die ante sorbitionem sumere. Tempus autem inter sorbitionem oxymeliqu; me-
dium satis facit, si ptisanae cremor vacuum simul & purum ex ea quae ab oxymelite facta est ab-
sterfione, ventriculum ingreditur.

Qui autem non sorbitionibus, sed potione sola utuntur, his non semper oxymelite uti expedit, praesertimq; q̄ inte- **36**
stina abradantur, fatiscantq; & succumbāt. Nam cum stercore uidua & destituta sint, uacuae item uenae, atq; abla-
tae a melicrato vires, citius inducuntur.

Qui victus rationem nō ex ptisana, sed ex potu solo sibi instituant, ijs non per totū morbum
est conueniens oxymeli, quod vehementius intestinum ipsum tum nudum tum humore alio
destitutum abradat. Nempe a ptisana quodam modo inungitur vbi eam assumperint, & cum **G**
corpus nihil a mulla auxiliij acceperit. Mulla autem auxilium quod corporibus affert, cum de
mulla ageret, praedixit.

Quod si potum hunc quidem multum per totum morbi tempus profecturum existimaueris, paulum aceti, tan- **37**
tumq; ut duntaxat sentiri possit, infunde, sic enim & iuuabit, & laedens, minimum laedet, & ea quae oportet, praestabit.

Cum sitim quidem mulla inferat, sputa autem in bronchijs pulmonis contineantur vel gluti-
nosa vel admodum crassa, tunc solo est utendum oxymelite. Neq; memoria excidat dicta haec
fuisse cum de ijs ageretur, quibus relicta sorbitione potionis solius est usus. Si igitur, ut dixi, solo
utendum sit oxymelite, paulum aceti mullae infundere conuenit, ut aceti usu comodoq; fruatur,
& fugiat quod ab eo est detrimentum. Sed acetum mulla commistum excoquere oportet. Nē-
pe hoc pacto ad nocendum imbecillius redditur.

Vt autem in summa dicatur, quae ab aceto est acredo, picrocholis magis q̄ melancholicis prodest, amara siquidem **38**
dissoluantur desciscuntq; in pituitam cum ab aceto in sublime attolluntur. Nigra autem fermentantur, attolluntur,
& multiplicantur. Nempe atra educit acetum.

id. ca. p. et simpl. med. cap. 31.

Picrocholas naturas appellat Hippocrates, quae amarū sibi cōtraxerūt succū, cuius generis est **H**
bilis flaua. his idoneū esse ait acetū, quod melancholicis aduersissimū existit. Nā & bilem nigram
acidam esse contingit, cum. s. praeter naturam habente corpore, & syncera & impermixta fuerit.
Nempe cum recte valet, plurimum quidē praedictae habet qualitatis, non tñ exquisitam ipsam.
Reliqua dictionis manifesta sunt. Docet siquidem in ea quonam pacto acetum picrocholis qui
in temperamento calido caeteros vincunt, adiumento sit, utpote quod frigidum sit.

Mulieribus autem longe magis q̄ uiris aduersatur acetum, Nam uterum dolore afficit. **39**

Quod acetum suapte natura nervos offendat, testatur experimentum, & ratio demonstrat.
Nēpe exangues sunt, & ideo frigidi, facileq; ab his quae refrigerant simul & tenues habent par-
tes, afficiuntur medicamentis. Laeduntur praeterea & a reliquis refrigerantibus omnibus: sed
substantia aceti quod tenuium est partium, in eorum mergitur profundum: atq; in omnes ita pe-
netrat partes, ut ne minimum quidem ex eis illaxum maneat. Sic igitur acetum nervosas offen-
dit partes. Vterum autem anatomici ferē oēs nervosum esse dicunt. Verum & absq; eorum ad-
notatione, quae ex anatomica inspectione fecerunt, poteris & tu de ea ratiocinatione colligere.
Nempe

id. 6. epid. par. p. com. 22.

A Nempe ad maximam laxatur molem, & ad minimam contrahitur. Quantus etenim foetus fuerit, tantum ipsum perpetuo circulariter ambit. Impleturque spatium omne ab eo, etiam si foetus parvus fuerit vel magnus, veluti venter à cibis. Sed ventris non magna est ad contraria permutatio, vteri autem maximæ. Plurimum autem dilatari laxarique netuoforum proprium est corporum, & non carnosorum.

DE AQUA.

40
At pleuriticis

Aque que in acutis bibitur morbis, nullum sanè aliud habeo quod illi concedā officium. Neque enim in peripneumonice tussim sedat, neque sputum educit. immo ceteris minus, si quis aquæ potione prorsus utatur. Verum si inter oxymeli & mulsam paulum aquæ instilletur, ob qualitatis potionum transmutationem sputum educit. Nempe intus inundationem parit. Aliàs neque sitim sedat, sed amarescit. Neque ei qui suapte natura biliosus existit, ea est biliosa. Hypochondrio præterea est infesta malaque, atque etiam pessima biliosissimaque, & vires maxime labefaciat ubi in uacuitatem uenerit. Adde quod lienem auget icterique, ubi phlegmone obsidentur, fluctuatque & innatat. Tarde siquidem meat, quæ frigida & incoctibilis sit, neque aluum deiecit, neque urinas mouet. Atque ex eo quoque nocua est quæ stercoreis suapte natura expers sit. Quam si pedibus frigentibus aliquis biberit, ea his omnibus multo magis nocebit, ad quoduis eorum uenerit.

B Neque incidendi vim habet aqua ut acetum: neque calida est ut mel, quod sanè non calfacit modum: verum quocumque & detergit, secatur. Tarde igitur iure optimo meat aqua, difficulter concoquitur, atque ægre descendit, quam alioqui & optima sit, & culpa omni vacet. Nam quæ vel limosa, vel male olens, vel falsa, vel alterius cuiuspiam medicamentosa qualitatis particeps existit, ea non simpliciter est aqua: sed cum tali quadam permissione medicamenti, ut si mel vitiosum, vel prillanā, vel acetum, vel vinum, vel quippiam tale designaueris. Non enim ex illo genus totum culpabis, sed id solum ad quod conuertis mentem. Cum igitur super singulis, de quibus enunciat Hippocrates, sermo de optimis sit, ita & nunc intellige, singula quæ dicuntur ad optimam referens aquam. Ea autem purissima est, & omni aliena qualitate destituta. Hæc igitur quam optima sit, multo tamen tempore in ventriculo manet, fluctuationesque plurimum parit. Quo fit, ut cum biliosus ventriculus fuerit, corrumpatur & illa. Præterea & cum ex ventriculo ad ieiunum intestinum ægre perueniat, non facile distribuitur, neque in hepar, & minus in renes, thoracem, & pulmonem. Quo fit, ut neque urinas mouere nata sit, neque sputum educere. Immo neque per totum corpus molitur transpirationes. Id namque substantiæ, quæ tenuium sit partium, opus est, calidæque, non frigide & crassarum partium. Neque præterea sitim sedat quæ in amplis tum ventris tum intestinorum

C animalis instrumentis plusculo maneat tempore. Neque prorsus imas penetrat partes, neque siccitatem humectat. Quod autem non alar, antea est dictum. Quo fit, ut neque facultatem vitalem corroborare possit. Atque ea est causa, propter quam Hippocrates ad mulsam, oxymeli, & vinum se contulit, in agris ab aqua abstinens. Iam igitur ob eas causas nunquam ea quis utatur. Utuntur tamē & alij quidam medici, atque etiam Hippocrates: sed hic minus, ceteri magis. Nempe quod ceteris perperam utantur circumuenti ad aquam ipsam recurrunt, quæ non iniquiter quod præter animi sententiam succedat, habet, quando ne virtutem quidem. Sic enim Erasistratus dicebat, Fortes tum ciborum tum potuum facultates tempestiue quidem assumptæ maximum iuamentum: intempestiue vero maximam offensam afferunt. Quem autem vitiosum esse dico, tum oxymelitis, tum mulsæ, tum vini usum, is quidem oritur, & ob repentinas mutationes, ut ipse ostendit, & magna ex parte ob synceram quæ à medicis sit permissionem. Cum igitur senis cuiusdam ægrotanti quotidie vinum aquosum exhiberem, quidam ex huiusmodi medicis præfens, me vini minimum aque ipsi instillantem contemplatus risit, ægrumque vinum non bibere, sed duntaxat videre dixit, non sanè intelligens missionis vini quod gratia voluptatis datur, ad aquam aliam esse symmetriam, & aliam esse eius quo ad opem ferendam ministratur.

5. com. 17. ca. 4. aph. 13

D Nam vini omnino minimum veluti excitationem quandam quæ ad distributionem aquam trahat, permiscemus, quo duntaxat aquæ tollamus synceritatem, non autem aquam vinum faciamus. Sunt autem plerique ex sanis qui vinum aqua dilutum bibant, sed in his aquam gustatu ipso euincere non oportet, sed vinum, in ægrotantibus vero adhuc magis, ita ut pauca sit vini repræsentatio. Sic & de oxymelite pauloante dicebat aquosum laudans. Quod itè tutius quispiam ea vteretur quæ aquosa est mulsæ. Nam syncera puraque, nisi ventrem subducere anticipauerit, magis nocebit, & potissimum in amaræ bilis hominibus, & his quibus præter naturam tumefacta sunt viscera, in quibus & aqua detrimentum affert, cum plus iusto in hypochondrijs morata bilefcit. Neque & præter hæc oia quæ habet mala, stercoreis adhuc est expers, neque villo pacto aluum subducit. Aquam autem in principijs accessionum potam lædere (quod manifestauit cum dixit, Quam si pedibus frigentibus quis aliquis biberit, ea his omnibus multo magis nocebit) eorum est quæ oibus & nota & certa & confessa sunt. Quando igitur bibi idonea est aqua: Cum scilicet potu solo eger usus fuerit, nullo pacto accepto prillanæ cremore. Tunc enim in potionum aliarum medio, aqua tempestiue quis ingesserit, & præsertim cum siticulosus æger fuerit. Nempe eam πημυρδαε quandam, id est humidam cuiuspiam copiam abundantiamque facere ait. Quo fit, ut inter mulsam oxymelique parum aquæ exhibeant, quæ ipsæ expui debent, conferat ad humectationem. Immo

11111

Septima Classis,

111111 iij & cum

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

& cum vinum grauius nocet, tunc aquam propinant. Quoniam autem pacto id demonstratur sit Hippocrates, audiemus.

ut ea q. ad glauc. cap. iq. 1. A.

Cum vero in huiusmodi morbis fortem capitis grauitatem, vel mentis lesionem suspicatus fueris, à vino penitus abstinentum: aquamq; tunc dare oportet, vel vinum aquosum, flauumq;, & prorsus in odorum; atq; ab ipsius potioe, aqua exiguum superbibendum. Nam hoc modo vini potentia caput mentemq; minus tentabit.

41
* κίρρον quod superius verte rat fuluū, Gelius gilaū veru ut.

Mens tentari lædiq; dicitur, cum æger febre correptus desipuerit. Nunc ergo mentis læsionem desipientiam dicit: in qua vino abstinentū præcipit. Pari modo & in vehementibus capitis doloribus. De vtroq; antea est dictum. Sed impræsentiarum, vbi in prædictis symptomatis à vino oïno abstinentum prædixit, consequenter aquosum flauumq; oïno, & quod odore careat, dandum ait. Aquosum quidem & in odorum dare bene dicitur, sed flauum nō admodū recipio. Nam ad ea aquosum albū melius existit. Etiam vero in eam gratiā cū vina talia sunt, superbibendam confestim aquam tutius præcepit. Minus. n. (inquit) vini robur quod vehemens est, caput, mentemq; tentabit. & *μοιρο*, quidē verbo vsus sibi ipsi vsitato consuetudine, quo *αψιν των φρενων*. i. mentis læsionem, ab huiusmodi verbo, quod *αψιν* nomine hominibus vsitatus est, sese fecisse ostendit. Caput autem mentemq; vino tentari ait, q; propter caliditatem celeriter ad caput ferat, feruentēq; in corpore secum ferat humores. Qua autem ratione caput male afficit, ea & mentem. Nam in capite sapere ipsum situm est; & ea animæ pars quæ ratiocinatur.

F

In quibus autem maxime aqua utendum sit, & quando valde multa, & quando modica, & quando gelida, & quando calida: partim quidem antea dictum est, partim vero suo tempore dicitur.

42

Erasistratus quidem in libro de febris malitiose satis criminatur Hippocratem, discipulos ipsius propè accusans Apollonium & Dexippum. quos ait cereos cyathos duodecim in sextantali cotulæ cyatho effinxisse, atq; vnum ex his vel duos febricitantibus admitti. Verum Hippocrates non hic solum, verum quoq; & in ante dictis potionibus oibus copiosius largius ue manifeste vti visus est. Quod & in præsentī dictione liquido ostendit in quibus. In quibus autē maxime aqua utendū sit, & quando valde multa. Nam & τὸ κέρτα πολλῶ, τὸ λίαν πολλῶ. i. valde & supra modū multa significat, sed fanè satis erat dicere multā aliquando dari aquam sine adiectioe aduerbij huius κέρτα, in ostensionem malitiæ Erasistrati, qui de Apollonio & Dexippo mentionem facit, nec vllum horum librum ostendere potest: nec Hippocrate ipsum intelligit aperte dicentem. Et quando utendum valde multa. Quinetiam & superiore oratione mulsam inter oxymeliq; aquam porrigens vtilem esse ait, q; *πυμυγιδ*. i. humiditatis abundantiam parit. Scripsit & antea de mulsā & oxymelite aquosis, quod os humectant, & vrinas cient, non vtiq; cyathum horum porrigens, sed quantitatem insignem, qua & os humectari, & vrinæ cieri, & quæ pulmonem infestent expui possint. Præterea & de oxymelite ita scripsit. Quod si potum hoc & quidem multum per totum morbi tempus profuturū existimaueris; adiciens hic multū. De malitiā autem Erasistrati aduersus Hippocratem dicta hæc sufficiant. Caterum recordemur Hippocratem quo modo ante, ita & nunc polliceri se in morbis singulis propriam facturum doctrinam. cum hoc in loco victus instituendi artem non sufficienter conficiat: sed vniuersalia sola in exemplo morbi vnus, scilicet pleuritidis, prosequatur.

G

De reliquis potibus cuiusmodi est hordaceus, & qui ab herbis viridibus, uua passa, uinaceis, pīris, cnico, myrtis, punico, & alijs parantur, cum horum aliquo uti in tempestuum fuerit, in morbo ipso scribet, ubi & de compositis agetur medicamentis.

43
* tritico

Habet quoq; suam & hæc dicitio doctrinæ alterius quæ de morbis singulis sit, promissionem. Verum quicquid sit, liquido constat vel libros qui de singulorum acutorum morborum curatione ab Hippocrate scripti sunt non extare, vel prorsus non scriptos. Hæc siquidem quæ nunc inferuntur, præstantiæ Hippocratis non sunt. Sunt tamen multa quæ mentē ipsius oleant, veluti & quæ huic libro adiacēt ab eo qui de balneis est fermone. Sed, vt dixi, de singulis in horum expositione commodius differemus.

H

DE BALNEIS.

Balneum in plerisq; morbis confert. In his quidem perpetuo, in alijs vero non: estq; quando minus utendum sit q; imparatum homines habeant. Nam in paucis domibus parantur necēssaria, reperianturq; qui rem ut oportet curet. Quod si exacte quispiam non lauetur, non mediocrem incurret noxā. Tectio siquidem est opus quod fumo careat, copiosa item aqua, & crebra lauatione: sed quæ immediocris non sit, nisi res ita postulauerit.

44
* αραυω

Balnea huiusmodi, temporibus Hippocratis nondum parari videbantur. Nempe dicere paucis in domibus parari necēssaria & reperiri qui rem probe curent, opusq; præterea tectio esse nō fumoso, copiosa aqua, & quæcunq; deinceps dixit. q; item in domibus calefiat adhuc intra lebetes aqua, labrisq; infundatur, argumentum habet. Quod autem in fine dictionis ait, crebra opus esse lauatione, sed quæ immediocris non sit, nisi res ita postulauerit, si vtiq; memoria non excidat, in

A dat, in sequenti doctrina obseruabimus. Nam ipse inquiet, Sunt qui immedicri aliquando egēt lauatione, id autem est cum æger multa, dum lauatur, perfunditur aqua. Quod si dicere non videatur, nos ipsi non simpliciter quidem, neq; vt inciderit, sed cum eorum quæ ab ipso scribuntur consequentiæ obseruatione percunctabimur.

45 Neq; etiam abstergere oportet, q; si aliquando abstergendum sit, calido aliquo, atq; multiplici plus quàm existimetur utendum absterfio, perfundendaq; aqua multa, et celeriter post perfundenda.

* al. m. i. i. mixtionem.

B Nullus æger cum lauatur detergi expostulat, nisi sordidus sit, & pruritu vexetur. Nempe qui ægrotant, aqua citra laborem omnem læsionemq; proliui debent. Deterfio autem purgamentis sit tum mordentibus tum siccantibus, quo fit, vt ea tum virtuti tum vsui balneorum aduersissima sit. Si vero æger detergi debeat, vel propter sordes, vel propter pruritu, vim medicamenti deterforij multa admista aqua, immisso quoq; oleo, exsoluere oportet. Quocirca inquit Hippocrates, Atq; multiplici plus q̄ existimetur, id est q̄ sanis consuetum sit, utendum absterfio. Non, n. substantiam medicamenti absterforij in ægris multiplicem accipiendam præcipit, cum nō abstergere magis q̄ abstergere velit: sed deterforij quātitatē in ægris multiplicem fieri iubet per aquæ aduersionem. Ea siquidem ratio detergentia quoq; vitare præcipit non excitāte vel sorditie vel pruritu, acribusq; ipsis & synceris non utendum. Sicut autem multitudīne aquæ admistæ exsoluit detergentis medicamenti acrimoniam, eodem modo totius deterforij vim exsoluit, superinfundens statim multam aquam calidam puramq;, atq; deinceps aliam.

46 Via ad solium breuis sit.

Cōmune id est siue i balneo hoīem laueris, siue i domo aliqua extruxeris pyrā, & labrū aqua impleueris. Quod & nunc in castris fit sæpius, cū lauari quēpiam deficēte balnei loco oportet.

47 Facilisq; tum ingressus tum egressus.

Prorsus siquidem citra fatigationem lassitudinemq; ægrum seruare iubet, atq; ob id solium facilem tum ingressum, tum egressum habere voluit. Id proculdubio fiet si paries qui aquam continet neq; sublimis, neq; angustus fuerit. Maxime autem laudabile & à labore omnialienum est quod in aquarum sponde nascentium conficitur lauacris. Nempe solia humilia ita depressaq; prope omnes conficiunt, vt nihil solij pauimento quod propè est emineat.

48 Qui lauatur, componat sese, caccat, et nihil agat: sed ceteros tum perfundere tum abstergere sinat.

Hæc quoq; prædictis similiter, vt æger non laboret, conferunt. Nempe & ægrotantis quies vt corpus in balneo tum laxius tum mollius reddatur, est idonea. Nam cum mouetur corpus, musculi extenduntur, qui minus tum molliuntur, tum relaxantur.

49 Multæ quoq; aquæ misturæ parentur.

Cum Hippocrates inquit, καὶ μετακέρασμα πολὺ ἡτοιμάσθαι, i. multæ quoq; aquæ misturæ parentur, potest vnicui legi verbo, μετακέρασμα, atq; intelligi hæc ppositio μετὰ per se, & seorsum κέρασμα. Nam Hippocrates nō in hoc solū libro, verū & in alijs lonum more p defectū vtī ppositione μετὰ videtur. Plene aut atq; integre ita leges, καὶ μετὰ ταῦτα κέρασμα πολὺ ἡτοιμάσθαι, id est multæ quoq; post hæc aquæ misturæ parentur. Siue aut quis vno intelligat verbo μετακέρασμα, siue distinguat distrahatq; pro μετὰ ταῦτα κέρασμα, vna est dictionis vtiusq; intelligētia. vult siquidem misturā parari, eum qui in folio lotus est perfusus, quod medici huius temporis oēs efficere consueuerunt, cum ægrum lauerint. Neq; enim in labrum frigidum ingredi permittunt, sed tepida perfundunt aqua. Alij solia tota aqua huiusmodi replent. Nam vt corpus, tum laxius, tum rarius, calida lauatione est redditū: ita rursum quiete paulatimq; contrahere ipsū, & cogere, & densare in animo habet. Nempe id ad virtutis robur confert, facitq; vt nō facile homo lædatur, nisi subita quædam in ambiente aere fiat ad frigidum permutatio. Ob id qui recte valēt, à balneo calido sese in frigidam proijciunt aquam. Sed qui ægrotant, contactum frigidæ non sustinent citra læsionem. Quapropter frigiditatem calidæ mistione frangimus. Mistionis aut quātitatē inueniemus, in primis qdem si corporis affectiōē inspexerimus: deinde & propriā laborantis naturā, ætatemq;, & anni tēpus, & regionē, & presentem cœli statum. Probe aut faciēt qui à calido balneo tepidas non minus triū generum aquas, quæ inter se differant, parabunt: vt prima qdem admodū tepida sit, secūda vero minus: & tertia adhuc quæ magis ad frigidū declinet. Tale aut quippiam velle visus est Hippocrates, cum præcepit misturas parari. Nempe quod paratur, id non simpliciter modo multum, verū & varium multiplexq; esse est melius, vt paulatim à calido ad frigidum procedatur, cum subitam ad contrarium mutationem æger non ferat.

D Celeresq; faciant perfusiones.

50 Celeresq; faciant perfusiones.

Ταχέως, i. celeres, referre oportet, non ad eam solum quæ in perfusione sit actionem: verum Septima Clallis, εἰς τὴν ἰίη quoz

Gal. in lib. Hipp. de vict. rat.

quoq; & ad illud quod actiones interiacet spatium: Vt primam inter perfusionem secundamq; parū sit interualli. Quod si quis proprie nominauerit, non ταχέας, i. celeres, sed πικρὰς, i. frequētes dixerit. Quamquam apud veteres vsus horum nominum πικρὰς & ταχέας cōfundatur. Nam aliquando πικρὰς, id est frequentes actiones, ταχέας, id est celeres vocant.

Et spongijs pro strigili utantur.

Neq; strigilibus in egris ipsis, neq; spongia medici huiusce temporis vtuntur, sed à balneo eos linteo contegunt, alij vestibus & potissimum puris, vt plurimum sudent, obuoluunt. Sed non semper ægrum ipsum à balneo copiose sudare conuenit. Nempe sapius laborantem ad balneū non vacuandi corporis gratia ducimus: sed prorsus contrariam ob rationem, vt scilicet humescatur, madescatq; quod immoderatus exaruit. In talibus igitur non in balneo sunt expectandi sudores multi: sed quamcitissime solij aquam ingredi, & postea ægressos resiccare expedit.

Et non ualde siccum perungant corpus.

Oratio hæc succedit quidem huic, Et spongijs pro strigili utantur. Sed qui sermonis proprietate contemplatus fuerit, is de vnctionis in balneo vsu intelliget, ne eorum que de necessitate dicenda sunt quippiam prætermisum esse videatur. Nā vbi post balneum spongia aquam deterisit Hippocrates, obscurum quidem est si corpus vnxit: bene tamen ægri corpus cum humidum existit, & perungēdū esse cōstat, nisi qspia dixerit, q Hippocrates hoc ipsum oleū qd cum aqua est resiccat. Est igitur vtile vt de vnctiois in balneo vsu discutiat, sed necessaria magis est super vnctio/nis tēpore discussio, si oleū perfundere cōueniat, vel vbi q lauat sudauerit, vel cum siccus adhuc est confestim vbi sese exuerit, & prius q sudauerit, vel horū neutrū fuerit: sed vbi humescere cōperit. Sanē quicquid eorū meminit, q de olei facultate in simpliciu medicamentorū tractatione dicunt, is exacte nouit optimum esse olei vsus in ijs qui lauant, tps quod tertio dicit loco. Nouitq; quonā pacto calfactū corpori exhibere cōueniat. Nēpe id corpus mollius reddit laxiusq; cū frigidū suo cōtactu non solū horum neutrū efficere natū sit, sed & eos qui lauant frigentes reddat.

Caput uero spongia, quoad maxime fieri poterit, resiccare oportet.

Quod in balneo caput curiose resiccandū sit, vt ne minimū quidem supersit humiditatis, nequa q est ambiguum. Nam quicquid relinquit, refrigerare consuevit. Nō tñ à spongia vt fiat, effici potest, nisi statim ab initio post misturaru vsū. Capitis tñ aquā linteo resiccare est melius.

Neq; caput ipsum modo, uerum & extrema, & quamuis aliā partē corporis à frigoris iniuria prohibere conuenit.

Dixisse id per se seorsumq; parum esse mihi videtur. q. n. pars nulla omnino nuda esse debeat, cum à balneo aquam eorum qui lauantur resiccant, constat liquido omnibus. Nam quæ ita denudantur partes, cito eas refrigerari nemo ignorat.

Lauari quoq; is non debet, qui nuper uel sorpsit uel bibit.

Non in ægris modo, uerum quoq; & in sanis, nullus confestim à cibi uel potus sumptione lauari debet. Nā qui biberunt, his caput repletur, qui uero cibū sumpserunt, his non caput modo, uerum & corpus totum alimoniam ad se prius, q concocta fuerit trahit.

Neq; confestim à balneo sorbendum, neq; bibendum.

Sedata quæ ex balneo est turbatione, tum esse tum bibere melius est, ueluti & composita ea quæ ab exercitatione oritur. Nam cibū protinus uel potum sumere, caput replet, deuoratumq; interdum superfluitare facit.

Magni autem admodum pendere oportet si æger cum recte ualuit, balneum ualde affectauit, & lauari fuerit asuetus. Nempe tales magis appetunt, iuuanturq; cum loti fuerint, adeo ut ledantur si non fuerint loti.

Demonstrata sunt hæc per totum ferè horum cōmentariorum secundum, vbi dictiones exposuimus, in quibus parte prima consuetudinum vires enarrauit.

Peripneumonia autem magis q ardenti febrī confert. Nam lateris pectorisq; & dorsi mulcet dolorem, sputum maturat, educitq;, & spiritum facilem reddit. Lassitudines tollit, mollit articulos, & cutem per summa apparentem, uenas ciet, capitis soluit grauitatem, & nares humectat. Tot ergo insunt balneo bona, quibus omnibus est opus. Ceterum si in apparatu re uia uel pluribus defectum sit, metus est ne non prosit, unum siquidem horum quoduis fuerit, si à ministris non ut oportet, præparetur, ualde ledit.

Quare peripneumonia magis quàm febres ardentes iuuat balneum, ostendit Hippocrates cum inquit, Nam lateris pectorisq; & dorsi mulcet dolorem, sputum maturat, educitq;, & spiritum facilem reddit. Ob hæc etenim omnia peripneumonici maximo est præsidio. Sanantur siquidem qui contenta in pulmonibus sputa expuunt. Pleuritici quoq; ob doloris mitigationem

51

52

F

† Antiqui graeci codices & uetus tralatio legunt negatiue.

53

G

54

55

56

H

57

58

93

nem

A nem valde iuuantur. Quap^{ter} duorum alterum: nempe vel ita scribendum, Peripneumonig autem & pleuritidi q̄ ardentis febr̄i confert: vel in peripneumonia pleuritidem subaudire oportet. Nam pleuritis dolorem in latere habet: Peripneumonia non habet. Ceterum cum peripneumonij magis quam ardentibus febr̄ibus conferre balneum inquit, docet quoq; & astuantibus quibusdam auxilio esse. verum oratio hæc distinctionem expostulat, quam nõdum efficere possumus, quia tempus quo lauari ægrotantes velit, non definiert. Vbi autem sequenti dictione enarrantem Hippocratem quosnam haudquaquam lauare velit intellexerimus, ad balnei tempus ita peruenimus.

59 *†* Qui in morbis alium plus iusto humidiores habent, ij non sunt lauandi, neq; hi quibus magis q̄ decet detinetur, & soluta non sit, neque quibus vires languent, nec cibi fastidientes, nec nãuseabundi, nec biliosa ructantes, nec quibus sanguis è naribus profluit, nisi minus quam decet fluxerit, nec quod decet te latuerit. Nam si minus quam decet fluat, lauabis, & si vniuersum corpus in ceteris, etsi caput duntaxat iuuerit. *†* Si igitur apparatus hi conuenientes fuerint, ægerq; feliciter balneum suscepturus sit, quotidie lauare oportet.

B Quibus complura per ventrem subducunt, his balneum sistit, ea ad corpus vniuersum reuelens: atq; hac occasione detrimentum affert. Quis autem qui nullo modo deiecerunt eos antea ventustam fecem euacuasse melius sit, nemo ignorat: sicuti, neque q̄ γεγυμένως, hoc est, τὸς καταλελυμένως, id est quibus iam non vigent sed cessant vires, balneum amplius evertit. Ait præterea et ἀσάδες, id est cibum fastidientes, & nauseabundos haudquaquam lauandos. Nempe hos viribus ita defici metus est, vt succedat ea que stomachica appellatur syncope. Succedunt his quibus os ventriculi bile redundat, quos nota indicauit inquiring, Nec biliosa ructantes. Parimodo neq; eos lauare conuenit quibus profluit abunde è naribus sanguis. Nam si minus fluxerit, lauare est consentaneum. Sunt autem ij qui vehementiore egent balneo, id est qui multa aqua perfundendi sunt, vt sanguis qui in capite est, vehementius moueatur. Consimiliter lauabimus si sanguis nullo pacto erumpat, & erumpere debeat. Ex adiectione aut huius sermonis, Et si vniuersum corpus in ceteris, & si caput duntaxat iuuerit, clarius adhuc significauit quonam pacto sepius in domo calfacta ægrum absq; solio collocent, & caput duntaxat citra reliquas corporis partes calida perfundant aqua.

60 Lauandi autem cupidos si quotidie bis laueris, nihil nocebis.

C Qui Victori Romano principilibrum de victus ratione Hippocratis tradidit medicus, is dictionem hanc & alias quasdam decurtatas scripsit, sicuti & illam in qua dicit, Non protelētur primi forbēdi dies. Præterea & Qui bis die cibum sumere sunt assueti, his bis dare oportet. Verum vtriusq; harum dictionum dimidiam partem subtraxit, sed presentis quidem nihil, tempus vero non adiecit, vbi φιλολετρουτας, i. lauandi cupidos, eos intelligit, qui cum sani sunt, lauari gaudent, atq; ob id sepius lauantur, eum accipiunt qui ex consuetudine est scopum. In sequentibus autem ab Hippocrate tempus quo egros lauari velit, audiemus.

† in antiquis affirmatiue legitur.

61 Tutius autem longe balneo uti possunt, qui tota utuntur ptissana, quam qui solo utuntur cremore. quãquam & ij interdum uti possunt, minime autem qui potu solo utuntur.

Tempus quo lauandum sit hoc in loco patefecit Hippocrates. quod si ab initio pronũciasset, multa sanè, quæ loco medio dicta sunt, non obscura & ambigua essent. Ptissanam autem totam porrigunt ijs qui mitius quietiusq; habent: solum vero cremorem ijs qui deterius degunt: verũ ijs qui periculosius acutiusq; laborant, potus solos. Quod autem toto in hoc commẽtario de thoracis pulmonisq; affectibus egerit, plurima quidem exempli vice in his morborum partibus & præsertim pleuritidis vniuersalia præcipiens sepius est demonstratum. Est expositum quoque quonam pacto coctis morbis ptissana vti velit, quo tempore & balneum sine periculo conciliatur, vt pote quod ad sputorum quæ in thorace & pulmone continentur, expurgationem maxime conferat. Qui igitur ita habent, & quæ ex consuetudine est accesserit indicatio, his lauatiõẽ duplicare nihil prohibet. Ait præterea balneum ἡκιστα, id est minimum iuuare eos qui solo vtuntur potu, vbi ἡκιστα ἐλάχιστον, i. minimum significat, & non, vt quidam aiunt, ὀνδραμῶς, id est nullo pacto. Nam inferens, inquit.

† Hæc verba i cod. antiq; & i tralatiõẽ veteri, coniungunt eũ superioribus verbis Hippocrata, ita vt vni duntaxat sit cõment.

D ¶ Est sanè & quãdo uti possunt. ¶ Ex his autem quæ ante scripta sunt, quosnam in singulis viuendi modis iuuatum sit balneum, & quos nõ, coniecere oportet. Nam quibus aliquid eorum quæ balneum & bonum reddere & iuuare possunt, deest: hos lauare non expedit. Quibus vero nihil deest, signumq; adest ipsis in quo lauare conueniat: lauare oportet.

¶ Non adiecit quidem quando his balneo vtendum sit, sed nos qui sententiam ipsius sequimur, dicemus. Potum solum his exhibet Hippocrates, quos acuti infestant morbi: vbi vires ad morbum vsq; vigorem, qui interdum cum ipsa coctiõẽ existit, veluti in morbis thoracis, pulmonisq; susfecturas sperauerit. Coctis siquidem qui affectum progignunt humoribus, confestim exscreant.

† Nõ sunt i veterib; cod. nec i tralatiõẽ veteri.

¶ autem

Gal. in lib. Hipp. de vi&rat. in morb. acut. cō. 111.

bunt. Quod si qualia oportet solum expuere cœperint, in neutro adhuc modorum neq; in affe- **B**
ctu, neq; in symptomatis morbus augebitur. Nam sapius affectio ipsa qua laborant, mitior qui-
dem existit, sed symptomata augentur, vt in phlegmone obfessis particulis quo ipse iquit modo,
Cum pus conficitur, tunc dolores & febres fiunt magis, q̄ cum factum fuerit. Sapius autem mu-
tuis exultant incrementis decremētisq; symptomatū magnitudines, & ea q̄ affectiois est. fitq; id
in his phlegmonis, in qbus pus effluit quod iā est confectū, vt in vulneribus quibusdam fieri cō-
suevit, & in peripneumonijs pleuritidibusq; Possunt ergo in his morbis & hi quibus potus so-
lus vsui est, non inutiliter lauari. Nempe dolorem ipsorum balneum mitigare ait, & sputa matura-
re. Sed sanè vacuato prius corpore, id factitandum, Sciuerisq; in vniuersum de balneorum vi-
ribus, q̄ si non antea vacuato corpore exhibeatur, membrīs affectis fluxionem parit: vacuato au-
tem si exhibeatur, coctionem iuuat. Nempe corpore toto ante vacuato adhibitum, aduacuato-
riam obtinet facultatem. Quo fit, vt ex febre ardente laborantibus his tātum opituletur qui sine
tumore vel phlegmones vel erysipelatos laborant, feruente in ipsis per totū corpus bile. Quod
si coctionis signa habuerint, his multo magis conferet. Verum si ardens febris ob salam pituitā
putrefactam oriatur, aduersissimum illis esse balneū scire oportet. Neq; enim pituitosus humor
vel biliosus per cutim euacuatur, propterea quod tum crassus tum glutinosus sit, neq; extinguit **F**
longa egens concoctione.

Non sum immemor verborum Hippocratis, quæ in principio libri huius hoc refert pacto,
Quæ aut medicum ante animaduertisse ægro non referente oportet, plurima dimissa sunt. Hæc
siquidem qui Hippocratem dogmaticum esse putant, locos affectos esse dixerunt, & affectioes
ipsorum, & causas. Sed qui Hippocratem empiricum esse existimant, anni tēpora esse, regiones,
ætates, & ambientis nos aeris conditiones affirmauerunt. Hæc equidem omnia tum quæ a dog-
maticis, tum quæ ab empiricis dicuntur, vtilia esse non ignoro. Verum scopos multos hoc in li-
bro recensens Hippocrates, ad quos quis respiciens victus formam inuenire possit, nullius eo-
rum quæ dicta sunt, præter quàm consuetudinis mentionem fecit. Sed sanè nonnulla quæ remi-
niscētiam exigunt, præposuit. Atq; ob id sermonem sum remoratus, vt hac quæ breuis sit inter-
pretatione eos, qui totum legerunt librum, habeam sermonis huius per intelligentiam affecuto-
res. Vnus sanè & præcipuus scopus tanquam in exemplo pleuritidis talis in dictione ab Hippo-
crate enarratur: Siquidem siccior fuerit morbus, quàm vt quispiam putauerit, non multum dare
oportet, sed ante sorbitiōem vel mullam, vel vinum, vtrum magis auxiliaturum putaueris, pro-
pinare conuenit. Post hæc deinceps ait, At si os madescat, & quæ a pulmone expuuntur talia sint
qualia esse oportet, sorbitiōis quantitatem, vt dicam summam, augere conuenit. Verum tum
hæc tū que serie continuata dicuntur, non sunt à gnidijs sententijs definita. Post hæc & morbi co-
ctionem animaduertendam esse ait Hippocrates, qui sanè scopus totius prope modum est Hip-
pocrati victus instituēdi generis, atq; earum quæ in eo particulariter fiunt permutationū. Alias
quoq; & subinde apponit definitiones quæ tales sunt, Quibus enim cibus statim inclusus est, siq; **G**
non vacuato eo sorbitiōem dederit, dolorem si adest adaugebit, & si non adest protinus inducet.
Et amplius. Præterea si lateris dolor assiduus est, calidisq; fomentis nō remittatur, sputumq; nō
procedit, sed extreme citra coctibilitatem glutinosum sit, nisi quis dolorem vel alui subductiōe,
vel secta vena pro vtriusus significatione soluerit, pituitam autem ita affectis dederit, præcipi-
tem aget in mortem. Proinde & rursus definiens, ait, Si nuper pasto cuiuspiam, & alui oneribus
haudquaquæ purgato febris vel cum dolore, vel sine dolore inceperit, a sorbitiōe tantisper est tē-
perandum, donec cibus ad infernam intestini partem descēdisse coniectum sit. Tum rursus. Si
nuper cibato cibus prior non descenderit, virtusq; valida fuerit, & floruerit etas, subluere oportet.
Si vero virtus imbecillior fuerit, balneo est vtendum, nisi alius sua sponte probe deiecerit. **H**
Adiecit ergo in hac dictione eum qui a virtute est scopum, veluti in sequētib; sæpenumero &
id considerari præcipiens quænam causa & affectio sit que virtutē prosternant, vbi & hoc a me-
dicis ignorari adiecit. Præterea adiecit q̄ ijs qui dolorem ad hypochondrium pertinētē habent,
ea que p̄ talia medicamēta fiat, auxilio sit purgatio. Ceteris aut quibus dolor vel grauitas ad bra-
chium vel pectus extenditur, veng sectio. Hæc igitur & reliqua huiusmodi, quæ itē de consuetu-
dine dicta sunt, à gnidijs medicis omnino sunt prætermissa, multoq; magis naturæ & corporum
temperamēta, de quibus sæpenumero in hoc libro egit, hos picrocholos appellans, alios melan-
cholicos. His scopis inhaerens ac insistens de ea quæ tum in sanis, tum in ægris fit victus ratione
agit quoniam pacto & emēdare & corrigere oporteat demonstrans. Præterea & in eo quem de
vino, oxymelite, & aqua facit sermone, scopos recēdit eosdē. Meminit quoq; & coctionis mor-
bi sapius, non paruum scopum vniuersę victus formæ, earumq; quæ in ipsa fiunt mutationum
hunc faciens. Pari modo & in morbi vigore quippiam dixit, ad quē respiciens non tanquam ad
abiectissimū in victus ratione scopum, alimoniam ministrat. Cuncta hæc & reliqua talia à gnidijs
medicis prætermissa sunt, quæ medicum ante animaduertisse non dicente egro oportet,
Galeni

2. aph. 47

vit. 4. t. san. m. cap. ult.

oposium Amic. p. p. orace.
2. cap. 4. in fine.

B
ce

F

G

H